

SIIPIRIKKO 3/95

Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

Julkaisija: Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

Puheenjohtaja: Jukka Matero Matarakatu 15, 80130 Joensuu

Varapuheenjohtaja: Hannu Huuskonen Kaislarannantie 1 D 14, 80140 Joensuu, puh 973-803 995

Sihteeri: Jarno Sormunen Hyttiitie 6 B 8, 80170 Joensuu, puh 973-896 285

Rahastonhoitaja: Olli Virmajoki Huhtilammentie 401 82180 Huhtilampi puh 973-792 418

Muut hallituksen jäsenet:

Harri Koskinen Noljakantie 86 B 15, 80140 Joensuu, puh 973-803 022

Kimmo Koskela Asikaisentie 1, 80260 Joensuu puh 973-33 397

Petri Palviainen Vilpolantie 5, 80130 Joensuu, puh 973-229 805

IBA- ja ruisrääkkävastaava: Petri Hottola, Lepikkokuja 3 C 11, 80160 Joensuu, puh 973-895 178

Lehden toimituskunta: Harri Kontkanen Koulukatu 27 A 6, 80100 Joensuu, puh 120376 (vastaava toimittaja), Juhani Hyttinen Sorvarinkatu 6, 80160 Joensuu puh 821482

Tilausasiat: Lehti ilmestyy 4 kertaa vuodessa. Jaetaan jäsenille jäsenmaksua vastaan. Jäsenmaksun suuruus v.1995 on 60 mk (opiskelijat 45 mk, perhejäsenmaksu 15 mk). Siipirikon tilausmaksu v.1995 60 mk. Irtonumerot vuosikertaan 1981 asti 4 mk (juhlanumero 15 mk), vuosikerrat 1982-5 mk + postikulut.

Yhdistyksen tili: SYP Joensuu 201620 - 337216/Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y./PL 119 80101 Joensuu. (Muut kuin jäsenmaksut osoitetaan tälle tilille; esim. maksut irtonumeroista yms. - ilmoita pankkisiirtolomakkeella viestinä, mitä olet maksanut)

Jäsenmaksutili: PSP 80015 - 2095 806/BirdLife Suomi/PL 17 (Vesitorni) 18101 Heinola.

Kansi: Siniäinen. © Hannu Eskonen

SISÄLLYSLUETTELO	sivu
Pöllöjen pesintä 1994 Pohjois-Karjalassa: <i>Hannu Lehtoranta</i>	3
Syysmuutto 1994 Pohjois-Karjalassa: <i>Harri Kontkanen, Jarno Sormunen, Markku Halonen & Ari Parviainen</i>	8
Tiaisvaellukset Höytiäisen lintuasemalla 1985-1994: <i>Ari Latja</i>	19
Harrastusvinkki	25
Yhdistystiedote	26
Viimeaikaisia havaintoja	27
Lintupaikat	30

PÖLLÖJEN PESINTÄ POHJOIS-KARJALASSA 1994

Hannu Lehtoranta

Havainnointiin osallistui suunnilleen entinen määrä havainnoijia. Niminä lomakkeilta löytyi 37, joista lomakkeiden palauttajat on seuraavassa listassa merkitty tähdellä. Kiitos kaikille havaintonsa ilmoittaneille.

Eronen Tuomo, *Halonen Markku, Jouhki Vesa, *JUUAN LINTUHARRASTAJAT (Halonen Jari, Kirjavainen Harri, Lehtoranta Hannu, Lehtoranta Jouni, Lehtoranta Jukka, Ovaskainen Juha), Järvinen Paavo, *Karjalainen Arto, *Kivivuori Hannu, *Kontkanen Harri, *Korhonen Veikko, Koskela Jouni, *Koskela Kimmo, Koskinen Harri, *Kämäräinen Harri, *Lappi Esko, Logien Tuomas, Makkonen Aimo, *Matero Jukka, *Martiskainen Kimmo, *Miettinen Juha, *Mähönen Pertti, Nevalainen Toni, Nivanaho Rauno, Parkkinen Alpo, *Parviainen Ari, *Piironen Matti, Pitkänen Pekka, Rouhiainen Kauko, Räsänen Juhani, *Suomalainen Juha, *Virmajoki Olli, Vänskä Antti, *Zetterberg Pentti.

Tutkimustehosta

Pitkään jatkunut havainnointitehon nousu ainakin tilapäisesti notkahti alaspäin. Vähennystä tapahtui sekä tarkastettujen pesäpaikkojen että pöllönkuuntelujen määrässä. Pöllönpönttöjä ilmoitettiin tarkastetuksi 1057 (v.-93 1239). Lisäystä edelliseen vuoteen tuli sentään luonnonkolojen tarkastuksissa. Isoja luonnonkoloja tutkittiin 144 (v.-93 84) ja pieniä tikankoloja peräti 490 (v.-93 81). Jättösa tikankoloista tarkastettiin Kesälähdellä.

Telkänpönttöjä tarkastettiin entinen määrä eli viitisenkymmentä. Harakan ja variksen pesiä katsottiin viitisenkymmentä ja haukkojen risupesäiä nelisensataa. Pöllöjen soidinkuunteluiden määrä jäi puoleen edellisvuodesta. Nyt kuunneltiin 474 kilometrin matkalla 187 kuuntelupisteessä (v.-93 939 km/476). Tarkastusten ja kuunteluiden ja kaantumisen eri kuntiin näkyy taulukossa 1.

Ravintotilanteesta ja pesinnästä

Edellisvuonna myyräkato kolkutteli melkein koko läänin. Nyt myyrämäärät olivat selvässä nousussa läänin keskiosissa Kontiolahden, Pyhäselän, Kiihtelysvaaran ja Värttilän alueilla. Yllättävä nousu täydellisesti myyräkadosta tapahtui Juuassa, jonne sarvi- ja lapinpöllöt etsiytyivät ennustajien yllätykseksi pesimään. Pesintään viittaavat havainnot lisääntyivät edellisvuodesta, mutta katovuoden jälkeen luvut eivät lähentele huippuvuosien lukemia. Pöllöreviirejä karttui yhteensä 303 ja niiltä varmistettiin 195 pesintää (v.-93 178/83).

Pesintöjen aloitusajankohdat poikkesivat erittäin selvästi edellisvuodesta. Helmi-, viiru- ja lehtopöllöjen pesinnät alkoivat pääosin huhtikuussa keskittyen kuun puoliväliin (kuva 1). Edellisvuoden aloitukset olivat kaksihuippuisia keskittyen maaliskuun lopulle ja huhti-toukokuun vaihteeseen.

Lajikohtainen katsaus pöllöjen pesintään 1994 (suluissa vuoden 1993 lukemat)

Helmpöllö: Helmpöllöjen pesinnät keskittyivät selvästi läänin keskiosien kuntiin Kontiolahteen, Kiihtelysvaaraan ja Pyhäselään sekä hieman pohjoisemmaksi Juukaan. Muualla pesiviä pareja tavattiin vain muutamia. Helmpöllöreviirejä havainnointiin yhteensä 102 ja niiltä varmistui 49 pesintää (55/17).

Pesintöjen munamäärät olivat hyviä. Seitsemän munan pesiä löytyi kolme (10 %) ja kuuden munan pesiä yksitoista (35 %). Keskiarvo oli hyvä 5,3 munaa/munapesä. Poikuekoko rengastusikäisissä poikueissa oli 3,6 poikasta (2,8), mikä edustaa tutkimusjakson keskimäärää. Aloitettuja pesintöjä tuhoutui peräti 14 eli 32 % kokonaismäärästä (3 - 20%). Yhtä lukuunottamatta tuhoutumiset sattuivat munavaiheeseen.

Taulukko 1. Pohjois-Karjalassa vuonna 1994 tarkastettujen pönttöjen+luonnonkolojen määrät kunnittain sekä pöllönkuunteluretjet. Selitykset: VP = viirupöllö (pöntöt + luonnonkolot), LP = lehtopöllö, HP = helmipöllö, HiP = hiiripöllö, VaP = varpuspöllö. Pöllöretkien kohdalla luvut vasemmalta oikealle: retkien lukumäärä/yhteispituus/kuuntelukertojen määrä.

	VP	LP	HP	HiP	VaP	Yhteensä	Retket
Eno	17+1	-	2+4	3+0	-	22+5	/50/20
Ilomantsi	14+0	-	14+0	-	-	28+0	/30/10
Joensuu	4+0	14+0	5+0	-	5+0	28+0	/29/18
Juuka	27+8	3+0	74+7	6+0	3+15	113+30	/20/10
Kesälahti	25+15	10+0	15+20	-	0+400	50+435	-
Kiihtelysvaara	5+55	16+0	61+0	-	1+8	83+63	-
Kitee	8+0	20+0	50+0	-	-	78+0	-
Kontiolahti	40+2	19+0	42+13	26+0	6+25	133+40	/180/63
Lieksa	12+0	2+0	21+0	7+0	-	42+0	-
Liperi	40+0	50+0	50+0	-	-	140+0	-
Nurmes	3+0	1+0	21+0	-	1+0	26+0	-
Outokumpu	6+0	-	2+0	-	0+23	8+23	-
Polvijärvi	7+1	4+0	9+1	-	0+2	20+4	-
Pyhäselkä	44+0	66+0	24+0	-	4+0	138+0	/125/46
Rääkkylä	18+1	20+0	-	-	0+20	38+21	-
Tohmajärvi	4+1	-	-	-	-	4+1	/20/10
Tuupovaara	8+1	-	1+0	-	-	9+0	-
Valtimo	16+10	2+0	47+5	17+0	15+5	97+20	-
Värtsilä	-	-	-	-	-	-	-
Yhteensä	298+94	227+0	438+50	59+0	35+490	1057+642	17/474/187

Runsas tuhoutumiset pudottivat poikastuoton aloitettua pesintää kohden 2,4 poikaseen (2,3), mikä on tutkimusjakson heikoimpia tuloksia. Pesinnän aloitus oli tällä kertaa yksihuippuinen (kuva 1). Pesintöjen valtaosa aloitettiin huhtikuun puolivälin tienoilla ajanjaksolla, jossa edellisvuonna ei aloitettu yhtään pesintää. Pesinnän aloituksen mediaanipäivä 17.4. kuvastaa aloitusta tällä kertaa hyvin (20.4.)

Helmipöllön poikasia rengastettiin 96 (34). Naaraita rengastettiin 15 (7) ja kontrolloitiin 5 (2). Enosta mainittakoon tapaus, jossa poikasrengastus kiukutti emoa niin, että se iski kerran rengastajaa päähän. Helmipöllölle moinen käyttäytyminen on hyvin harvinaista.

Viirupöllö: Myyräkantojen nousu näkyi myös viirupöllöjen pesinnässä. Reviirejä kertyi 73 ja niiltä 49 varmistettua pesintää (60/32). Varmistettujen pesintöjen määrä on uusi ennätys. Muuten pesintää kuvaavat arvot olivat keskimääräisiä tai hieman niiden

alle. Munamäärän keskiarvo oli 2,6 (2,9). Kolmimunaisia pesiä kirjattiin 12 eli 60 % (15/48 %). Kaksimunaisia pesintöjä oli 7 eli 35 % (10/32 %) ja yksimunaisia yksi eli 5 % (0). Nelimunaisia pesiä ei nyt todettu (6/20%).

Rengastusikäiseksi pesissä kehittyi keskimäärin 2,1 poikasta, mikä on edellisvuotta selvästi alhaisempi tulos (2,8). Neljä pesintäyritystä tuhoutui, mikä pudottaa poikastuoton aloitettua pesintää kohden 1,9 poikaseen (2,7). Maininnan ansaitsee Kontiolahdessa tapahtunut pesintä, jossa vuonna 1978 Kajaanissa syntynyt, nyt jo 16-vuotias naaras tuotti yhden poikasen. Pari on pesinyt nykyisellä paikalla vuodesta 1987, mutta vasta nyt syntyi perheenlisäystä. Enossa on hieman samanlainen pari, jonka pesintä taas tuhoutui munavaiheeseen. Muminan aloitus oli melko samanlainen kuin helmipöllöllä - aloitukset keskittyivät huhtikuun puolivälin tienoille (kuva 1). Edellisenä vuonna suurin osa pesinnöistä aloitettiin jo maaliskuun puolella ja muutamia pesintöjä vielä touko-

kuussakin. Pesinnän aloituksen mediaanipäiväksi tulee melkein sama kuin helmipöllölläkin eli 16.4. (4.4.).

Pesinnöistä oli pöntöissä 31 eli 74 % (23 - 93 %). Luonnonkoloissa pesi 6 paria eli 14 % (2 - 7 %). Edellisvuodesta poiketen nyt pesintöjä oli myös risupesissä kolme eli 7 %. Lisäksi yksi pari pesi tod.näköisesti rakennuksessa ja yksi pari tuulihaukalle asetetussa pöntössä. Viirupöllön poikasia rengastettiin 76 (81). Naaraita kihlattiin 9 (6) ja kontrolloitiin 15 (11).

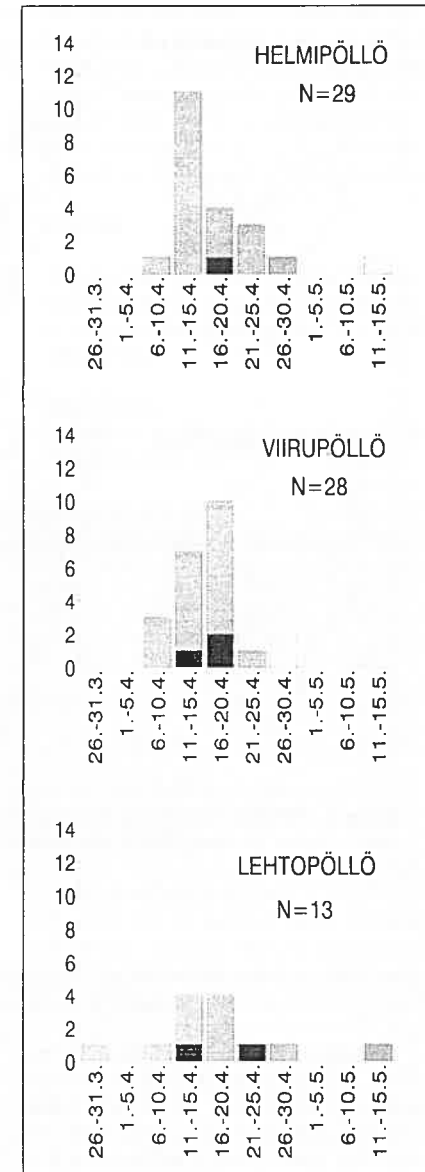
Lehtopöllö: Edellisvuoden ennätystä hipovasti todettiin myös lehtopöllön pesintöjä. Reviirejä kertyi 29 ja niiltä 18 varmistettua pesintää (31/20). Pesinnän tulokset eivät olleet kuitenkaan kovin hyviä. Munia pesissä oli keskimäärin 3,9 (3,9). Kolmemunaisia pesiä oli 5 kpl eli 36 %. Neljämunaisia oli 6 kpl eli 43 %, viisimunaisia 2 kpl eli 14 % ja kuusimunaisia 1 kpl eli 7 %. Rengastusikäiseksi kehittyi vain 2,8 poikasta poikuetta kohden (3,1). Kun vielä neljä pesintää tuhoutui, jäi poikastuotto vain 2,2 poikaseen aloitettua pesintää kohden (3,1).

Pesinnän aloitukset keskittyivät helmi- ja viirupönten tapaan huhtikuun puolivälin tienoille (kuva 1). Poikkeuksen tekevät vain Joensuun maaliskuun viimeisen päivän aikoihin aloittanut pari ja Liperin myöhäinen pari, joka aloitti vasta toukokuun ensimmäisen viikon jälkeen. Muminan aloituksen mediaanipäiväksi tuli 17.4. (5.4.). Poikasia rengastettiin 30 (44). Naaraita rengastettiin 3 (4) ja kontrolloitiin 10 (5).

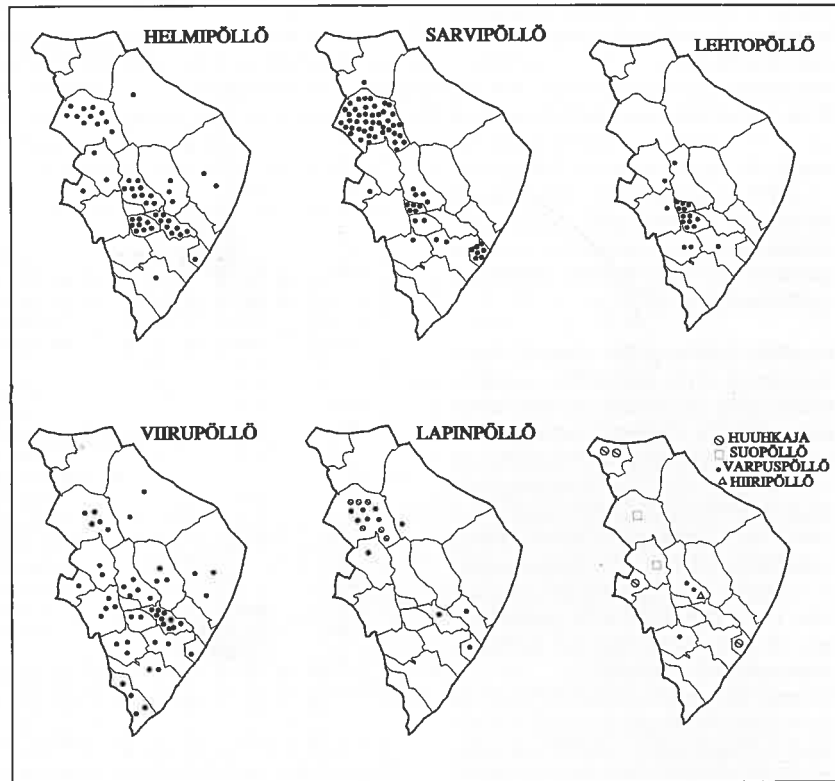
Hiiripöllö: Ainoa kontakti lajiin tehtiin Kontiolahden Kulhossa, jossa tavattiin keväällä yksi yksilö.

Lapinpöllö: Vuoden 1993 myyräkadon jälkeen lapinpöllöstä alkoi tulla runsaita talvihavaintoja. Talvehtijoita nähtiin etenkin Juuan ja Värtsilän suunnassa. Pesinnän selväksi keskuksiksi muodostui Juuka. Kaikkiaan läänissä todettiin 17 lapinpöllöreviiriä, joista pesintä varmistui 11 tapauksessa (0/0). Lisäksi loppupalven tapaamishavainnoiksi tuomittiin 4 havaintoa.

Pesinnöissään lapinpöllöparit onnistuivat kohtuullisen hyvin. Munamäärän keskiar-

Kuva 1. Helmi-, viiru- ja lehtopöllön pesinnän ajoittuminen 1994 viiden päivän jaksoissa. Pylväikkö kuvaa ensimmäisen munan munimisajankohtaa (tarkkuus +/- 3 vrk). Musta=läänin eteläosat, harmaa=läänin keskiosat, valkea=läänin pohjoisosat.

Kuva 2. Pöytäjen alueellinen jakautuminen Pohjois-Karjalassa vuonna 1994 (helmi-, sarvi-, lehto- ja viirupöytäillä ainoastaan pesinnät, muilla lajeilla kaikki reviirit).

voksi tuli 2,5. Rengastusikäisiksi kehittyi 2,2 poikasta pesää kohden (v.-92 3,3). Yksi juukalainen pesintä tuhoutui munavaiheeseen, mikä pudottaa poikastuoton 2,0 poikaseen aloitettua pesintää kohden (v.-92 2,3).

Risupesät olivat taas lapinpöytäjen suosiossa. Kaikki Juuan kuusi pesintää olivat haukkojen risupesissä. Sama oli tilanne Lieksan ja Kiihtelysvaaran pesinnöissä. Polvijärvellä pesä oli n.3,5 metrisessä koivupötkelössä. Tuupovaarassa pesintä tapahtui ison kiven päällä. Lapinpöytien poikasia rengastettiin yhteensä 14. Naaraita rengastettiin syöksystä kiinni napaten kaksi.

Huuhkaja: Huuhkajareviirien määrä tippui edellisvuosista alle puoleen. Vain neljällä reviirillä todettiin elämää ja niistä pesintä

varmistettiin vain Värtsilässä (11/1). Pesintä tuotti kaksi poikasta.

Muut reviirihavainnot tulivat Outokummusta ja Valtimolta kaksi. Juuassa havainto jäi tapaamiseksi linnun kuoltua muuntajaan pesimäajan kynnyksellä. Havaintojen väheneminen kielii ehkä enemminkin havainnointitehon laskusta kuin todellisesta vähenemisestä.

Varpuspöytä: Vähiin jäivät havainnot varpuspöytöstä. Vain kolme reviiriä ilmoitettiin (7/2). Reviireistä kaksi oli Kontiolahdessa ja yksi Rääkkylässä.

Suopöytä: Vaikka myyrätillanne koheni monissa kunnissa, jäivät havainnot suopöytöstä vähiin. Vain kaksi havaintoa tulkittiin reviireiksi (2/1). Havainnot tehtiin Juuassa ja

Polvijärvellä. Lisäksi tapaamiseksi jääneet havainnot saatiin Polvijärveltä, Pyhäselästä ja Värtsilästä.

Sarvipöytä: Sarvipöytä löysivät melko hyvin kohentuneet myyräalueet. Reviirejä ilmoitettiin 73 ja niiltä 67 varmistettua pesintää (17/11). Varmistettut pesinnät koskivat pääosin maastopoikueita. Lisäksi kirjattiin viisi tapaamishavaintoa.

Yli puolet läänin sarvipöytäistä todettiin Juuassa, jossa pesintöjä oli peräti 44. Sarvipöytäjä oli hyvin kaikilla kunnan suurilla peltoalueilla. Loput läänin sarvipöytä löytyivät Juuasta kaakkoon kohti Värtsilää suuntautuvalla vyöhykkeellä. Maastopoikueiden koon määrittämisessä on monia vaikeuksia, joten tarkkoja poikasmäärälukuja ei

ole mahdollista esittää. Valtaosa havainnoista koski kahden ja kolmen poikasen poikueita. Muutamia neljän poikasen havaintoja tehtiin, mutta yhtään suurempaa poikuetta ei todettu.

Runsaasta esiintymisestä huolimatta poikasia rengastettiin vain 17 (0). Rengastajille taisi sattua myöhästyminen parhailta apajilta.

Lopuksi

Vuoden 1995 havainnot pyydän lähettämään mahdollisimman pian osoitteella: *Eevalantie 6 D 14 83900 Juuka (puh.976-472030/9-49-186607)*

Kirjallisuus:

Lehtoranta, H. 1994: Pöytäjen pesintä Pohjois-Karjalassa 1993. Siipirikko 21: 18-27.

Taulukko 2. Pöytäjen pesimätulos Pohjois-Karjalassa 1994. Suluissa havaintojen määrä.

	Huuhkaja	Lehtopöytä	Viirupöytä	Lapinpöytä	Sarvipöytä	Helmi- pöytä
Munamäärä	2,0 (1)	3,9 (14)	2,6 (20)	2,5 (4)		5,3 (33)
Kuoriutuneita poikasia		3,1 (8)	2,4 (16)			4,7 (21)
Reng. ikäisiä poikasia		2,8 (11)	2,1 (36)	2,2 (9)	2,0 (3)	3,6 (29)
Tuhoutuneet		3	4	1		14
Poikasia/ aloitettu pes.		2,2 (14)	1,9 (40)	2,0 (10)		2,4 (43)

Taulukko 3. Pöytärengastukset Pohjois-Karjalassa vuonna 1994. Luvut vasemmalta oikealle: poikasrengastukset + naarasrengastukset + naaraskontrollit.

	Lehtopöytä	Viirupöytä	Lapinpöytä	Sarvipöytä	Helmi- pöytä
Hälonen Jari					7+0+0
Koskela Kimmo	18+2+5	18+1+5		6+0+0	28+0+3
Koskinen Harri		6+0+2			
Kämäräinen Harri					2+0+0
Lappi Esko		1+0+0			3+1+0
Lehtoranta Hannu		11+0+0	7+0+0	4+0+0	20+2+1
Lehtoranta Jouni		0+1+0	4+1+0	3+0+0	7+4+0
Miettinen Juha	12+1+5	35+7+8	3+1+0	4+0+0	36+8+1
Martiskainen Kimmo		5+0+0			
Yhteensä	30+3+10	76+9+15	14+2+0	17+0+0	96+15+5

SYYSMUUTTO 1994 POHJOIS-KARJALASSA

Harri Kontkanen, Jarno Sormunen, Markku Halonen & Ari Parviainen

Havainnoijat: Philippe Fayt = PF, Markku Halonen = MH, Jan Hemming = JH, Petri Hottola = PH, Osmo Huupponen = OH, Vesa Jouhki = VJ, Aimo Jukkara = AJ, Hannu Kivivuori = HKi, Jari Kontiokorpi = JKO, Harri Kontkanen = HK, Kimmo Koskela = KK, Kari Kärkkäinen = KKä, Esko Lappi = EL, Ari Latja = AL, Kari Lindblom = KL, Veikko Makkonen = VM, Jukka Matero = JMa, Heimo Mertanen = HM, Juha Miettinen = JM, Pertti Mähönen = PM, Kimmo Nevalainen = KN, Toni Nevalainen = TN, Ari Parviainen = AP, Hannu Piironen = HP, Matti Piironen = MP, Jouni Pursiainen = JP, Heikki Pönnkä = HP, Matti Rekilä = MR, Jouko Räsänen = JR, Jouko Tiussa = JT, Pertti Tolvanen = PT, Esko Veijalainen = EV, Antti Vänskä = AV ja Pentti Zetterberg = PZ.

Lyhenteet: m = muuttava, esim 456/9a m = 456 muuttavaa yhdeksässä parvessa, a7 = 7 linnun parvi, ↑ = paikallinen lintu nousi muuttolle, ↓ = muuttava lintu laskeutui paikalliseksi, ↓↑ = muuttavat linnut pyörrähtivät hetkeksi alas, mutta jatkoivat pian matkaansa, p = paikallinen, jp = juhlapukuinen, va = vaalea värimuoto, tu = tumma, ad = vanha lintu, 1^{kv} = ensimmäisen kalenterivuoden lintu, ä = ääntelevä.

Taulukko 1. Syksyn säätila (keskiarvot) Joensuu (poik. = poikkeama normaalista, pros. = prosentteja normaalista)

	Lämpötila °C		Sademäärä mm	
	1994	poik.	1994	pros.
syyskuu	9,3	0,7	146,2	225
lokakuu	2,9	-0,3	115,4	196
marraskuu	-3,7	-1,0	35,0	65

Fenologisesti myöhäiset havainnot:

Sepelhanhi	5.11.	Lie Siikaselkä	1 ^{kv}	EL	ennätys	(+11vrk)
Jouhisorsa	6.11.	Kit Kiteenjärvi	1p	AP,PF,HK	ennätys	(+5vrk)
Pulmussirri	11.10.	Rää Vuoniemi	4m	AP ym.	ennätys	(+12vrk)
Merikihu	31.10.	Rää Vuoniemi	1m	AP	ennätys	(+?)
Sinisuohaukka	16.10.	Vär Sääperi	2 ^{kv} m	HK	sivuava	(±0)
Kehräjä	12.9.	Toh Kemie	1p	HKi	ennätys	(+1vrk)
Kuhankeittäjä	10.9.	Rää Vuoniemi	1NW	AP ym.	ennätys	(+6vrk)

PÄÄMUUTTO SYKSYLLÄ 1994

Isokoskeloiden paras paikalliskertymä löytyi jälleen Rää Onkamonsjärveltä. Siellä kalasteli 22.10. 500 ja vielä 6.11. ennen järven jäätymistä 300 lintua (HK ym.). **Silkkiiukkuja** kalasteli 22.9. Kit Kiteenjävällä 130 yksilöä (VM). **Haapanamuutto** ajoittui pitkälle jaksolle syyskuusta lokakuun puoliväliin. Parhaat summat kirjattiin lokakuussa. Kit Kiteenjävällä muutti 1.10. 263 haapanaa (MH,TN), Rää Vuoniemessä 15.10. 113/3a haapanaa ja 16.10. Vär Sääperillä hyisen talvisen pohjoistuulen vallitessa 245 haapanaa (HK). Muita *Anaksia* havaittiin haapanoiden ohella normaalin niukasti. Kit Kiteenjävällä oli 21.-

22.9. 1100 sorsalintua, joista pääosa haapanoita (VM,MH). Varsin mielenkiintoinen on havainto albiinosta **tukkasotkasta** 30.10. Kit Kiteenjävällä (VM).

Kahlaamuuton kannalta kulunut syksy oli heikonpuoleinen. Ainoat maininnan arvoinen havainnot ovat 15.6. Vär Sääperillä nähdyt 130p **töyhtöhyppää** (HKi) ja 4.8. Out Vuonoksessa havaitut 40p **liroa** (PZ). Voi olla myös, että havainnointi oli myös normaalia heikompaa? **Sepelkyyhkyjen** muutto oli vilkkainta syyskuun loppupuolella. Rää Oravilahdella oli 18.9. 250p

Taulukko 2. Myöhäisimmät havaintopäivämäärät syksyllä 1994. (T=talvihavainto)

Kuikka	6.11.	Töyhtöhyppää	11.9.	Keltavästäräkki	26.9.
Kaakkuri	3.11.	Tylli	27.9.	Lapinharakka	22.10.
Silkkiiukku	T	Pikkutylli	8.9.	Pikkulepinkäinen	14.9.
Härkälintu	25.9.	Karikukko	-	Kuhankeittäjä	10.9.
Mustakurkku-uukku	?	Tundrakurmitsa	15.10.	Kottarainen	15.10.
Merimetso	T	Kapustarinta	24.9.	Mustavaris	-
Kaulushaikara	-	Isosirri	-	Peukaloinen	12.10.
Sinisorsa	T	Pikkusirri	11.9.	Rautiainen	3.10.
Tavi	11.10.	Lapinsirri	31.8.	Viitasirkkalintu	-
Heinätaivi	?	Suosirri	11.10.	Pensassirkkalintu	-
Jouhisorsa	6.11.	Kuovisirri	11.9.	Ruokokerttunen	21.9.
Haapana	6.11.	Pulmussirri	11.10.	Viitakerttunen	30.7.
Lapasorsa	?	Jänkäsirriäinen	7.8.	Luhtakerttunen	-
Lapasotka	15.11.	Lehtokurppa	13.10.	Rytikerttunen	-
Tukkasotka	7.11.	Taivaanvuohi	14.9.	Kultarinta	-
Punasotka	?	Jänkäkurppa	27.9.	Lehtokerttu	6.10.
Telkkä	T	Isokuovi	23.8.	Mustapääkerttu	10.10.
Alli	16.11.	Pikkukuovi	16.8.	Pensaskerttu	?
Piikkasiipi	12.11.	Punakuiri	24.9.	Hernekerttu	22.9.
Mustalintu	12.11.	Rantasipi	6.9.	Pajulintu	11.10.
Tukkakoskelo	1.11.	Metsäviklo	1.9.	Tiltalti	10.10.
Isokoskelo	6.11.	Liro	10.9.	Sirittäjä	?
Uivelo	T	Valkoviklo	15.8.	Lapinuunilintu	-
Sepelhanhi	5.11.	Punajalkaviklo	-	Idänuunilintu	-
Valkoposkihanhi	15.10.	Mustaviklo	-	Kirjosieppo	14.9.
Kanadanhanhi	24.10.	Suokukko	24.9.	Pikkusieppo	-
Metsähanhi	12.10.	Vesipääsky	-	Harmaasieppo	11.10.
Tundrahanhi	11.10.	Merikihu	31.10.	Kivitasku	24.9.
Laulujoutsen	29.11.	Selkälökki	16.9.	Pensastasku	22.9.
Pikkujoutsen	-	Harmaalökki	11.11.	Leppälintu	3.10.
Merikotka	T	Kalalökki	6.11.	Punarinta	30.10.
Maakotka	T	Naurulökki	1.11.	Satakieli	-
Hiirihaukka	30.9.	Pikkulökki	27.8.	Sinirinta	10.10.
Piekana	6.11.	Kalatiira	11.9.	Mustarastas	21.10.
Varpushaukka	16.10.	Lapintiira	-	Punakylkirastas	31.10.
Kanahaukka	6.11.	Sepelkyyhky	15.10.	Laulurastas	21.10.
Mehiläishaukka	24.9.	Käki	?	Kulorastas	2.11.
Ruskosuohaukka	11.9.	Sarvipöllö	24.10.	Räkättirastas	5.11.
Sinisuohaukka	16.10.	Suopöllö	17.9.	Peippo	T
Kalasääski	25.9.	Kehräjä	12.9.	Järripeippo	20.10.
Muuttohaukka	-	Tervapääsky	11.9.	Vihervarpunen	30.10.
Nuolihaukka	25.9.	Käenpiika	20.8.	Tikli	25.9.
Tuulihaukka	3.10.	Kiuru	16.10.	Hemppo	23.11.
Ampuhaukka	T	Törmäpääsky	?	Punavarpunen	3.9.
Kurki	1.10.	Haarapääsky	2.10.	Pohjansirkku	19.9.
Luhtakana	-	Räystäspääsky	16.9.	Peltosirkku	25.8.
Luhtahuitti	-	Metsäkivirvinen	20.9.	Pajusirkku	1.11.
Ruusrääkkä	-	Niitytkivirvinen	30.10.	Kultasirkku	-
Liejukana	-	Lapinkivirvinen	16.9.	Lapinsirkku	24.9.
Nokikana	6.11.	Västäräkki	13.10.	Pulmunen	6.11.
Meriharakka	-				

Viimeinen kirjosiippo tavattiin syyskuun puolivälissä. - Hannu Eskonen

lintua, 19.9. Rää Haapasalmella nähtiin 160 m ja 22.9. Kit Kyyrönniemessä 170 muuttavaa sepeikyhyä (MH).

Kottaraisten tilanne näyttäisi stabiloituneen normaalin heikkoon tilanteeseen. Nytkin paras noteeraus tuli Joe Repokallion kaatopaikalta, missä nähtiin 29.8. 150p lintua (HK). **Hempolla** näyttäisi menevän taas parempaan suuntaan, sillä niitä nähtiin 29.8. Repokalliossa kottaraisten seurassa lähes ennätysellinen 55 linnun parvi. Myös **tikli** näyttäisi nostavan päätään, mistä hyvänä esimerkkinä P-K:n oloissa suurparveksi luokiteltava 16 linnun potti 11.9. Vär Sääperillä (KLi,AP).

Kivitaskujen paikalliskerymäennätys lienee syntynyt 14.9. Vär Sääperillä. AV&HK havaitsivat 55 paikallista kivitaskua Sääperin peltolakeudella. Sääperi oli muutenkin pikkulintujen suosiossa ja monien lajien kohdalla siellä kirjattiin syksyn parhaat summat. **Lapinkirvisiä** piiperteli 11.9. peräti 40, **västaräkkejä** 14.9. 120p ja **niittykirvisiä** 18.9. 200p (AP,KLi,MH,TN). **Sinirintoja** pomppi Joe Repokallion kaatopaikan pusikissa 8.9. vähintään 15 yksilöä (HK). Kit Päätyenlahdella hyttyset ottivat kyytiä, kun lahdun yllä hyrräsi 5000 **pääskyä** (H/D/R) (VM). Kuinkahan lienee käynyt niiden **räystäspääsky**poikasten, jotka sinnittelivät pesässään vielä 16.9. Kit Korkeakankaassa (VM). Joe Höylasin

rengastusainciston perusteella **pajulintujen** muutto oli voimakasta koko elokuun ajan. Parhaat rengastusmäärät kirjattiin 30.7., 10.8., 18.8. ja 30.8. (67-76 reng.). **Sinirinnoilla** oli selvä huippu 4.-5.9., yhteensä 28 rengastusta. Lievemmat huiput **harmaasiepolla** (14.9. 6yks.), **lehtokertulla** (9.9. 4yks.) ja **hernekertulla** (9.9. 6yks.) kertonevat myös omaa kieltään muuton kulusta (AL,JM,JT,JMa).

PEDOT SYKSYLLÄ 1994

HIIRIHAUKKA: Nähtiin yhteensä noin 80 yksilöä, eli vähän enemmän kuin edellisvuonna. Osa oli tietenkin paikallisia 'peltojen saalistajia', mutta myös yli viiden muuttajan päiväsummia ilmoitettiin: 27.8. Vär Savikko 8p (HKi), 11.9. Rää Haapasalmi 8m (MH), 13.9. Vär Sääperi 5m+5p (HK) ja 14.9. 13m+2p (HK,AV), joka oli samalla syksyn "massapäivä".

PIEKANA: Melko hyvän syksyn yhteissaldo oli 160 piekanaa, joista suuri osa kirjattiin 19.9: Kon Jakokoski 7m (MP,HP), sekä Kit Hyyppiä 48m (MH). Lisäksi 22.9. Kit Kyyrönniemi 5m (MH,KKä) ja Kit Hyyppiä 23m (MH), 24.9. Rää Vuoniemi 8m ja myöhemmin päivällä Vär Sääperillä 15m+10p (KLi,AP,AV).

MEHLÄISHAUKKA: Käsittämättömän heikko syksy ilmoitettujen havaintojen (9yks.) valossa.

KALASÄÄSKI: Vain 14 yksilöä ilmoitettiin, joista 'parhaana' 9.9. Joe Utrassa 2m (TN).

VARPUSHAUKKA: Varsin samankaltainen kuin edellisvuosikin. Suurimpia summia: 24.9. Vär Sääperi 10m+p (KLi,AP,AV), 30.9. Vär Räkönvaara 11m ja 10.10. 8m+2p (PZ).

KANAHAUKKA: Syksyn yhteismäärä putosi edellisvuotisesta 40:stä 25:een. Viimeinen muuttohavainto 16.10. Joe Linnunlahdelta (KLi).

SINISUOHAUKKA: Havaittiin selvästi paremmin kuin edellisvuonna, yhteensä 70 yksilöä, joista lähes 50 nähtiin Värsilän kunnan alueella. Valtaosa havainnoista tehtiin aikavälillä 21.8.-14.9. Vär Sääperillä määrät kohosivat seuraavasti: 3.9. 2m+3p, 4.9. 2m+5p ja huippuna 14.9. 3m+7p, sekä syksyn viimeiset kaksi muuttajaa nähtiin lähes ennätysmyöhään 16.10. (HK,AV,AP). Lisäksi 11.9. Ilo Särkkä 5p/m (AP).

RUSKOSUOHAUKKA: Yhteismäärä jäi vaivaiseen 15 yksilöön, jotka kaikki koskivat yksittäisiä lintuja.

TUULIHAUKKA: Kesän -94 onnistuneiden pesintöjen johdosta "*timmuja*" nähtiin syksyn kuluessa tavanomaista runsaammin. Yhteisumma on lähellä 70 yksilöä. Parhaimmat paikalliskertymät löytyivät Polvijärven alueelta, missä JMa laski 21.8. pelloita yhteensä 30 tuulihaukkaa. Ensimmäinen muuttavaksi tulkittu tuulihaukka nähtiin 7.8. Joe Utrassa (TN). Muuttajia ei muutoin juuri kirjattu, mutta lähes jokaiselta hyvältä peltoaukealta löytyi yhdestä neljään tuulihaukkaa, parhaiten 14.9. Vär Sääperiltä 10 paikallista pörräilijää (HK,AV).

AMPUHAUKKA: Edellissyksyn kaltainen vuosi. Havainnot koskivat yksittäisiä lintuja kahta havaintoa lukuunottamatta. Viimeinen muuttava lintu kirjattiin 10.10. Rää Vuoniemessä (AP).

NUOLIHAUKKA: Yhteismäärä neljänkymmenen korvilla on vähän enemmän kuin edellisvuonna. Suurin paikalliskertymä, 6p, ilmoitettiin 13.8. Rää Vuoniemestä (PZ).

MUUTTOHAUKKA: Yhteensä neljä lintua havaittiin: 14.9. Vär Sääperi 1m (AV), 21.9. Ilo Särkkä 1m (AP), 24.9. Vär Sääperi 1m (AP,KLi,AV) sekä 10.10. Vär Räkönvaara 1m (PZ).

MERIKOTKA: Kaikkiaan kahdeksan yksilöä nähtiin: 7.9. Lie Luotojärvi 1m (Pertti Tolvanen), 18.9. Kit kk 1m (MH), 19.9. Rää Haapasalmi 1m (MH), 24.9. Lip Liperinsalo 1m (TN), 26.9. Joe Linnunlahti 1^{kv} WSW (PZ), 2.10. Vär Räkönvaara 1 ad SSW (PZ), 11.10. Rää Vuoniemi 1 ad S (PZ ym.), 16.10. Vär Sääperi 1 ad SSW + 1^{kv} S (HK) ja 26.11. Rää Vuoniemi 1m (PZ).

MAAKOTKA: Vain yksi maakotka nähtiin: 9.10. Joe Höylas 1^{kv} W (AP,JKo,MR).

ISOT LINNUT SYKSYLLÄ 1994

KURKI

Hyviä paikalliskertymiä havaittiin tutuilla paikoilla elokuun lopussa. Muuttolentoon kurjet äityivät vasta syyskuun lopulla. Parasta muuttoa havaittiin 18.-25.9., joista kaksi päivää (23. ja 25.9. erottuvat muista. Vielä 1.10. havaittiin pieni vihonviimeinen rypistys.

Pol Viklinrimmeltä laskettiin 21.8. 170 yksilöä (joista 7 nuorta) ja 27.8. 240 yks. (20 nuorta 15:ssä poikueessa) (JMa). JMa kartoitti ahkerasti kurkia myös Rää Oravilahdella. Pelloilla käyskenteli parhaimmillaan 27.8. 170 lintua. Nuoria lintuja siellä

kirjattiin 21.8. 92 linnun joukosta vain 4 yks. 16.9. paikalla oli vielä 150 yks. (15 nuorta). Kon Paiholassa havaittiin 24.8. 40 kiertelevän kurjen parvi (MP). Rää Keikossa oli 20.9. 65p kurkea (MH) ja 24.9. Toh Valkeasuolla 76p (AP,KLi,AV). Ensimmäinen hyvä kurkimuutto koettiin 23.9. Muuttoa tosin havainnointiin ilmeisesti vain Rää Haapasalmella, missä meni 100 kurkea viidessä parvessa (MH). Syksyn päämuuttopäivä oli niukkojen havaintojen valossa 25.9. Päivän yhteisumma oli 170 kurkea, joista 111/6a Rää Vuoniemessä (KLi,AP). Vielä 1.10. havaittiin Kit Lietsoissa 60 kurkea (VM). Yhteensä syksyn aikana havaittiin 456 kurkea muutolla ja paikallisia lintuja kirjattiin 670 yks., jotka pääosin lienevät olleet eri lintuja kuin muutolla havaitut.

HANHET

Syksyn ensimmäisten muuttohanhien titteli meni 43 sepelhanhelle, jotka havaittiin 10.9. Rää Vuoniemessä. Metsähanhimuutto piristyi 18.9., jolloin päivän yhteishanhisumma kipusi ensimmäistä kertaa yli viidensadan (571m). Hyvää metsä- ja etenkin tundrahanhimuuttoa koettiin koko itäisessä Suomessa 19.-22.9. P-K:n yhteishanhimäärä oli 19.9. 2382, 20.9. 3568 ja tundrahanhien massapäivänä 21.9. yhteensä 13931 hanhea. Kun E-K:ssa ja Kymenlaaksossa nähtiin 22.9. vielä hyvää *Anser*-muuttoa, niin P-K:n summa oli vaivaiset 165 ankkaa. Sepelhanhien päämuutto koettiin 30.9., jolloin myös valkosporkia muutti pieniä määriä. Päivän yhteisumma oli minimiarviossaan 17 000 hanhea. Vielä 10.-11.10. sekä 15.-16.10. havaittiin *Branta*-muuton reunarippeitä P-K:n ilmatilassa. Kokonaisuutena syksyä voisi luonnehtia normaalin heikoksi hanhien yhteismäärän ollessa 42500 yksilöä.

Metsähanhia määritettiin vaivaiset 809 yksilöä, joista pääosa 19.9. ja 21.9. **Tundrahanhia** sensijaan määritettiin kiitettävän runsaasti, 5461 yksilöä, joista 4802 lintua 21.9. Myös 20.9. oli hyvä tundrahanhipäivä, mutta tuolloin havainnointi oli puutteellista. Esimerkiksi Ilo Särkässä AP näki metsästä työnsä ohessa 1525/6a *Anseria*, ja lisäksi kuuli 12 parvea. Äänten perusteella pääosa oli tundrahanhia, mutta joukossa oli myös metsähanhia. Paras sigma ynnättiin 21.9. Rää Vuoniemestä (klo 7.15-14.00), missä päivän yhteismäärä oli 9100/57a hanhea (AV). Hanhista määritettiin 3322 tundrahanhia ja vain 2 metsähanhia. Idempänä Vär Räkönvaaralta laskettiin iltpäivällä (klo 13.40-18.10) yhteensä 4062/40a hanhea, joista määrityksiä irtosi 980 tundrahanhesta ja 67 metsähanhesta (PZ). Todennäköisesti Räkönvaaralla olisi ylletty Vuoniemen tulokseen jos muuttoa olisi seurattu

aamusta asti, jolloin muutto oli jo reipasta. Kyseisen päivän jälkeen vain yksittäisiä *Anser*-parvia havaittiin.

Sepelhanhia ryppisteli pieniä määriä 19.-20.9. ja 27.-28.9. **Valkoposkianhet** näyttäytyivät PZ:lle 27.9. 400 linnun parven voimalla Ilo Putkelassa. Varsinainen seplurysäys valkoposkianhien kera koettiin 30.9. Vär Rääkönsaaralla kirjattiin yhteensä 11090/23a hanhea, joista 6850/5a määritettiin sepelhanhiksi ja 1140/7a valkoposkianhiksi (PZ). Sepelhanhet jyräsivät paikan ohi suurissa parvissa puoleltoista tunnin sisällä (klo 11.54-13.31). Valkoposket puolestaan olivat aamuvirkumpia ohittaen paikan klo 10.30-14.30. MH seikkaili klo 12.00-14.50 Kit Hyypiillä ja Hatunvaarassa nähden yhteensä 15695/13a, joista sepelhanhia 9700/5a ja valkoposkia 345/3a. Värsilässä pääosa määrittämättä jääneistä hanhista (3100/1a) oli valkoposkityyppisiä, mutta Kiteellä (5650/5a) seplutyyppejä. Pientä *Branta*-muuttoa havaittiin 10. ja 11.10. valoisalla jaksolla, mutta yöllä muutto oli MP:n havaintojen mukaan reipasta Kon Mönnissä. 15.10. Vär Rääkönsaaralla tornissa klo 11.30-13.00 pönöttänyt PZ näki 1220 valkoposkea kolmessa parvessa. Seuraavana päivänä (16.10.) ei P-K:ssa havaittu enää kuin muutamia valkoposkia, vaikka esim. eteläisellä Laatokalla muutto oli mittavaa (J.Kontiokorpi,AP). Syy tähän oli voimakas pohjoistuuli, joka työnsi hanhet rajan taa. Kit Keskuksen rantapuistossa majaili 23.-30.10. nuori sepelhanhi (VM). Myös Lie Siikaselällä havaittiin 5.11. nuori lintu, joka viihtyi päivän pihanurmikolla laiduntaen (EL). Syksyn sepelhanhien yhteismäärä oli 11903 ja valkoposkien 3558 yksilöä.

JOUTSENET

Muuttavia joutsenia nähtiin jo syyskuun puolivälissä. Näistä 4 ensimmäistä suuntasi lounaseen 15.9. Kon Jakokoskella (MP). Pientä muuttoa havaittiin 21.-22.9., 30.9., 2.10., 10.-11.10. ja 15.10. Vasta 16.10. koettiin laihan joutsensyksen muuton huipennus. Yhteensä 88 muuttajaa havaittiin, joista 48/6a Joe Linnunlahdella (KLi) ja 40/4a Vär Sääperillä (HK). Tämän jälkeen parempaa muuttoa kirjattiin vasta lokakuun lopulla ja marraskuun alussa. Kon Mönnissä 3.11. havaittiin 30p joutsenta, jotka lähtivät muutolle (MP). Kit Kiteenjervellä oli 6.11. 28p joutsenta (VM). Joe Karsikossa viihtyi 4 ad ja 3 juv lintua aina 18.11. asti, joista ilmeisesti yksi nuori lintu viihtyi paikalla 29.11. saakka (AP,PZ ym.). Yhteensä syksyn aikana nähtiin ainakin 309 joutsenta muuttolennessa ja lisäksi vähintään 102 paikallista joutsenta. Pikkujoutsenta ei syksyn aikana ilmoitettu havaitun.

MERIMETSO

Yhteensä 37 yksilöä havaittiin seuraavasti: 10.9. Kit Heinonniemessä 1 (VM), 21.9. Vär Rääköntorni 3 SW (PZ), 22.9. Kit Kyyrönniemi 1m (MH), 26.9. Ilo Möhkö a21 SW, 8.10. Rää Vuoniemi 1 juv p (PZ), 10.10. Kit Kyyrönniemi 2 SW + 1 NE (MH), 16.10. Vär Sääperi 6 W (1 ad, 5 subad) (HK) ja 1.11. Rää Vuoniemi 1p (PZ).

ARKTIKA SYKSYLLÄ 1994

GAVIAT

Gaviat virittelivät muuttoaan jo 27.7., jolloin Rää Vuoniemen ohitti kolme vanhaa kuikkaa (PZ). Kunnan muuttohavaintoja päästiin tekemään kuitenkin vasta syyskuun puolivälin jälkeen, jolloin komeat ruostekurkkuiset kaakkurit pistivät parastaan. Itäinen tuulenhönnä 20.9. tienoilla lennätti tundranhien ohella myös kaakkuriparvia mukavan läntistä, eli Pyhäselän reittiä pitkin. Vuoniemen havaintosarja: 19.9. 20 kaakkuria ja 8 *Gavia sp*:tä pikatarkastuksen aikana, 20.9. ennen poulta päivää 11+100+58 (*Garc+Gste+Gsp*) ja 21.9. 3+16+82 (AV,MH). Itärajan pinnasta ainoa havainto oli 20.9., jolloin a27 kaakkuria kantasi alas Kit Kiteenjervellä (MH).

Sitten seurasi viikon hiljaiselo. *Gavioita* liikkui päivittäin, mutta niukasti. Paras lukema 22.9. Kit Kyyrönniemessä 25m + 7p (MH,KKä). 27.9. oli rasvatyyni päivä, eikä Vuoniemen stajareilla ollut mitään syytä odottaa *Gavioita*, mutta klo 10.30 niitä alkoi muuttaa isoissa parvissa aivan nenän editse Tikansaaren ja Vuoniemen välisen salmen yli. Iltapäivällä klo kolmen aikoihin saatiin tulos 478+34+217 lintua (MH,AV). Ilo Putkelassa nähtiin puolestaan tunnin aikana (klo 9.30-10.30) yhteensä 164/4a *Gaviaa* (PZ). Seuraavalle päivälle *Gavioita* riitti seuraavasti: 13 kuikkaa ja 120 *Gavia sp*:tä aamupäivällä Vuoniemestä (AV).

Seuraavan kerran *Gavioita* havaittiin kunnolla vasta 10.10., jolloin Vuoniemestä havaittiin 12+26+78 (AP,AV) ja Kyyrönniemestä 11+2+54 muuttajaa (MH,OH). Seuraavana päivänä Vuoniemessä jatkui kohtalainen liikenne: 50+73+198 aikavälillä 6.40-17.00 (PZ,AV). Kuun lopulla tapahtui vielä reipas kuikkien rytytys. 31.10. Vuoniemen ohitti 227+44+165 kuikkalintua päivän aikana, muuton ollessa voimakkainta heti havainnoinnin alussa klo kahdeksan jälkeen. Lisäksi selällä kellui 50p kuikkaa (AP). Marraskuun puolella *Gavioita* havainnoitiin vain Vuoniemessä: 1.11. 28+29+5, 3.11. 2+2+2

muuttajaa, 6.11. yksi kuikka sekä 16.11. yksi *Gavia sp* (AP ym.).

VESILINNUT

ALLI: Ensimmäiset 'merikärpäset' nähtiin tutusti syyskuun alussa: 6.9. Kon Paihola 10p (MP). Kuun jälkipuoliskolla lipui pieniä alliparvia hissukseen etelään ainakin Pyhäselän reittiä pitkin. Rää Vuoniemen päiväsummat liikkivat parhaimmillaan vain muutamissa sadoissa linnuissa. 30.9. lensi Kit kk:n yli 300 allin komea parvi illansuussa (HKi). Kunnan rysäys tuli vasta tutusti lokakuun kymmenennen päivän tienoilla. Rää Vuoniemen "mereisen" stajipaikan ohitti 10.10. 1410/18a piikkipyrstöä pääosin puolen päivän jälkeen (AP,AV). Yhtä mereisessä Kit Kyyrönniemessä summattiin puolestaan 800 allia aamupäivän aikana (MH,OH). Heti pimeän tultua ihmeteltiin Kon Jakokoskella yömääntäviä alliparvia, joita kuului läpi yön, mutta eniten klo 01-02 (MP). Myös Kii Keskijärvellä kuultiin heti puolen yön jälkeen 30 alliparvea tunnissa (HPö). Seuraavan päivän (11.10.) valjettua revittiinkin Vuoniemestä syksyn kovin allilukema; 2642/20a (AV,PZ ym.). Tämän jälkeen järvenselällä oli pitkin ja poikin pieniä alliparvia aina kuun loppuun saakka. Esim. 22.10. Vuoniemessä oli 230p (HK,AP,PZ). Marraskuun ennsimmäisenä päivänä kellui Rää Pikku-Onkamon hyvällä vesilintupaikalla 60 allia, ja vihonviimeinen alli pyrähti 16.11. Vuoniemessä (AP).

MUSTALINTU: Ensimmäiset ilmoitetut a170 yksilöä muuttivat 24.7. Nur Mäntyjärvellä luoteeseen (PT), muistutuksena jokasyksyisestä mustalintukoirauden poismuuton varhaisuudesta. Tutumpaan väsiäsaikaan löytyi 7.9. Lip Kuoringasta 350p mustalintua (AV). Varhainen 'pintamuutto' jäi vähäiseksi. Parhaimmat päivät: 10.10. Kit Kyyrönniemi 55m (MH,OH) ja Rää Vuoniemi 153m (AV,PZ), 31.10. 35m sekä 3.11. 74m (AP ym.). Vielä 12.11. oli Kon Häikänniessä 21 paikallista mustalintua (PZ).

LAPASOTKA: Syksyn ensimmäiset 4m nähtiin 10.9. Vuoniemessä (PZ). Vaisu muutto huipentui samaan aikaan allien kanssa: 10.10. Kit Kyyrönniemi 86m (MH,OH) ja Vuoniemi 14m, 11.10. Vuoniemessä huipentumana 189/11a (PZ ym.). Kit Päätteen vetovoimaa kuvasti loppusyksen paikalliset lapasotkat: 24.10. peräti 110p (HKi), ja viimeiset 6.11. 10p (AP).

PILKKASIPI: "Luukkutummeloita" näyttäytyi uskollisimmin Vuoniemessä: 10.9. 34m, 27.9. 10m, 28.9.54m, 1.10. 8m, 11.10. 159/13a, 31.10. 160m,

1.11. 33m, 3.11. 4m ja 12.11. 11m (AP ym.). Lisäksi 10.10. Kit Kyyrönniessä 72m (MH,OH).

MERIKIHU

Merikihulla oli Suomessa kaikkien aikojen paras syksy. P-K:ssa tehtiin myös runsaasti havaintoja, yhteensä 57 yksilöstä, vaikka parhaat kihupäivät ilmeisesti 'missattiin'. Seuraavaksi kaikki havainnot. Rää Vuoniemi: 9.9. 5/5a ad va S, 10.9. 5/4a ad va + 1 ad tu m ja *Sterc. sp* 1 S, 18.9. 2 ad va + 2 S, 20.9. 4/3a ad va + 9/3a ad tu m, 25.9. 1 ad va + 2^{kv} ja *Sterc. sp* 2 m/kiert., 26.9. 2 ad va SW, 27.9. 1 ad va S, 28.9. 5/3a ad va m, 2.10. 1 ad va SW ja 31.10. 1 ad va SSE (PZ,AP,AV,MH,KLi,HK,PH,AJ,JP,TN,HPö,EV,JP). Muuallakin havaittiin yksittäisiä kihuja: Kon Pitkäraanta 11.9. 1 ad va kiert. (HK) ja 13.9. 1 ad va ESE (PH,JP,AJ), Pyh Mulo 20.9. *Sterc. sp* 1p, Kit Kyyrönniemi 22.9. 1 ad va SW (MH,KKä) sekä Kit Hyypii 26.9. 1 ad va + 1 ad tu S (MH).

KAHLAAJAT

TYLLI: Muuton kulku ilmenee hyvin Out Vuonoksen havaintosarjasta: 20.7. 1p, 5.8. 4p, 6.8. 27/4a m, 16.8. 7m, 17.8. 8m, 18.8. 10m, 19.8. 7p, 20.8. 8p, 3.9. 6p, 5.9. 5p ja 27.9. 1p (AV ym.). Lisäksi nuorten tyllien muuttoaikaan oli 7.9. Lie Luotojärven hyvällä kahlaajapaikalla 16p (PT).

TUNDRAKURMITS: Kaikki havainnot: 14.8. Joe Marjala 1m (PZ), 18.9. Vär Sääperi 1 kiert. (PZ), 24.9. Toh Valkeasuo 2^{kv} p (AP,KLi), 27.9. Out Vuonos 7/2a m (AV), 11.10. Rää Vuoniemi 1m ja viimeinen 15.10. samassa paikassa (HK).

PUNAKUIRI: Ainoat 2^{kv} m 24.9. Rää Vuoniemessä (AP,KLi,PZ,AV).

PIKKUSIRRI: Out Vuonoksessa pikkusirrejä tavattiin heinä-elokuussa harva se päivä: 16.7. 1p, 17.7. 5p, 19.7. 2p, 21.7. 1p, 22.7. 4p, 23.7. 7p, 5.8. 5p, 18.8. 7p, 19.8. 17/3a m, 20.8. 3m, 21.8. 3p, 3.9. 3m ja 5.9. 1p (AV ym.). Muualta havaintoja tehtiin seuraavasti: 13.8. Joe Marjala 1p (PZ), 7.9. Lie Luotojärvi 6p (PT) ja 11.9. Vär Sääperi 14p (AP,KLi).

LAPINSIRRI: Vaikka Joe Kontiosuon jäteaseman lietealtaat ovat olleet perinteisesti lapinsirrien suosiossa, ei tältä syksyltä ilmoitettu kuin pari havaintoa yksittäisistä linnuista. Sen sijaan Out Vuonoksessa tavattiin lapinsirrejä runsaasti: 4.8. 15p, 5.8. 12p, 6.8. 1p, 7.8. 14/3a m, 11.8. 2p, 15.8. 5p, 17.8. 2p, 18.8. 3p, 19.8. 6/3a m, 20.8. 5m+4p ja 21.8. 6p (AV,PZ). Joe Marjalassa piipersi

parhaimmillaan 15.8. 15 nuorta lapinsirriä (AV). Vielä elokuun ensipäivinä remmissä olivat enimmäkseen vanhat linnut, mutta heti kuun puolenvälin vaiheilla vuoroon vaihtuivat samana kesänä munassa muhineet nuoret linnut. Lieksan ainoa lapinsirri näyttäytyi 23.7. Vaaranpahtaila (EL).

SUOSIRRI: Vanhojen mustamahojen muutto käynnistyi totutusti jo keskellä meikeläistä kesää: 17.7. piipersi Joe Marjalassa kolme lintua (PZ). Huipennus tapahtui 20.7., jolloin Out Vuonoksessa muutti 46 vanhaa lintua kolmessa parvessa (AV). Näihin aikoihin ja aina elokuun puolelle asti tavattiin monilla pienillä kahlaajalutakoilla 1-5 yksilöä käsittäviä susiripotteja. Mutta 6.8. Vuonos tarjosi jälleen 27m ad lintua (AV). Seuraavana päivänä paikalla tutki lietteitä 12 yksilöä. Tämän perään seurasi kuukauden hiljaiselo, kunnes nuoret suosirrit rynnistivät joukolla. 27.9. aamun aikana muutti Vuonoksessa 181/10a ja heti tämän jälkeen klo 10.30-15.10 ohitti Rää Vuoniemen 180/5a susirriä (AV). Lokakuulla katseltiin vielä rippeitä: 10.10. Kit Kyyrönniemi 42m (MH,OH) ja 11.10. Rää Vuoniemi 27m (HK ym.). Viimeiset määrittämättömät kahlaajat, 4m (suosirrejä?), testailivat aaltojen välisiä ilmavirtauksia 15.10. Vuoniemessä (HK).

KUOVISIRRI: Lajin siilaus onnistui parhaiten Vuonoksessa: 16.7. 2p, 19.7. 2p, 20.7. 5m+1p, 21.7. 1p, 6.8. 2p, 16.8. 1m ja 20.8. 1p (AV,PZ). Kaksi viimeistä havaintoa koski nuoria lintuja, muut vanhoja. Ainoa Vuonoksen ulkopuolinen käyränokka nähtiin 11.9. Vär Säaperillä (AP,KLi).

PULMUSSIRRI: 7.9. Out Vuonos 2^{kv} p (AV), sekä 11.10. Rää Vuoniemi 4m (HK ym.).

JÄNKÄSIRRIÄINEN: "Jänkäjoonas" näyttäytyi Vuonoksessa kahdesti: 20.7. ja 7.8. (AV).

VAELLUSLINNUT SYKSYLLÄ 1994

Hiiripöllö: Huono syksy - vain neljä lintua havaittiin: Ensimmäinen rengastettiin jo 21.8. Joe Höylasilla. 5.-6.11. Toh Kaurila (AP,HK), 12.11. Kii Viesimo (RN) ja 13.11. alkaen läpi talven Joe - Kon rajamailla liksenniityllä yksilö, joka intoutui kevään korvalla soitimellekin (PZ ym.).

Varpuspöllö: Kontiolahden Jakokoskella 2.9.-29.11. luultavasti 3-4 eri yksilöä (MP,HP). 2.10. Kii Hyypiä 1 (RN), sekä Joe Höylaksella kahdesti: 9.10. aamulla 1 reng. (PH,JM,JR) ja istuskeli vielä myöhemmin päivällä kuusen latvassa (AP,JK,MR), sekä 20.10. 1 reng. ja 30.10. 1p (JMa).

Lapinpöllö: Edellistalvisen keskittymän jäljiltä yllättävän vähän havaintoja. Ensimmäinen 11.9. Pol Ruvaslahdella (JMa). Kontiolahdella kahdesti: n.15.9. Kontioniemi (J.Puustinen/ilm. MP) sekä 2.10. Jakokoski (MP,HP,J.Halonen). Vär Patsolassa 9. ja 18.10. 1p (HKi) ja Tohmajärvellä 1 yks. 19.10. Risteessä (HKi), Vepsässä sekä Rantakylässä (Tuomo Eronen).

Helmipöllö: Rengastusprojektin tuloksena Kon Keskimmaisella Polvijärvellä 1.9. 1^{+kv} reng., 2.9. ääntelevä sekä 10.-11.9. välisenä yönä 1^{kv} ja 1^{+2kv} reng. kolmen ääntelevän lisäksi (JMa). Joe Höylasilla rengastettiin kolme yksilöä (JM,JMa,AL,JT). Ainoa havainto muualta koskee 5.10. Lieksassa ikkunaan lentänyttä yksilöä, joka heitti rytäkän jälkiseurauksena henkensä (EL).

Harmaapäätikka: Kon Jakokoskella 8. ja 28.9., 18.10. sekä 10.11. liikkunut yksilö lienee sama lintu (MP). Kon Paiholassa 20.10. 1 ruokinnalla (R. ja S.Heiskanen/ilm. MP). Värsilässä kahdesti: 14.9. ♀p Savikossa (HK,AV) sekä 5.11. 1 "mummon ruokinnalla" Kirkon vieressä (AP,HK).

Käpytikka: Huippusyksyn -93 jälkeen paluu karmaisevaan arkeen oli valitettava tosiasia. Rää Vuoniemessä havaittiin ajalla 27.7.-28.10. 12 vaeltajaa. Kit Kyyrönniemessä puolestaan ajalla 22.9.-3.10. 6 lintua. Muualta maakunnasta ilmoitettiin vaelluslennossa nähtyjä tikkoja vieläkin surkeammin: Joe 1, Kit 1 sekä Kon 1.

Pikkutikka: Muutamia havaintoja maakunnan tutuilta vaeltajamestoilta. Kit Kyyrönniemessä 22.9. 1m (MH,KKä) ja 10.10. 1m (MH,OH). Rää Vuoniemessä puolestaan 11.10. 2 SE + 1 NW (PZ,HK,KN,AP,AV) sekä 15.10. 1 NW (HK,MH,PH,JR). Joe Höylaksen ainokainen matkasi pohjoiseen 9.10. (AP,JK,MR).

Pohjantikka: Hyvin normaali syksy. kolmetoista havaittua lintua tutuilta paikoilta. Rää Vuoniemi: 24.9. 2 NW + 1 SE (AP,KLi,AV,PZ), 10.10. 1 SE (AP) ja 11.10. 1 NW + 1 SE (HK,KN,AP,AV,PZ). Ilomantsin Möhkössä 23.9. 1p ja 26.9. 2p, joista toinen ehkä sama lintu kuin 23.9. (PZ). Kon Puntarikoskella 30.9. 1m (PZ). Joe Höylaksella 9.10. ♀ NW (AP,JKo,MR), sekä kaksi rengastusta syyskuussa. Kit Kyyrönniemen ainoa 10.10. (MH,OH).

Valkoselkätikka: Valkoselkä- kuten harmaapäätikkakin siirrettiin ARK:n päätöksellä vuoden -94 alusta alkaen käsiteltäväksi vuodenaikaiskausissa. Tällä kertaa nähtiin kaksi valkoselkää: 22.9. Kit Kyyrönniemessä 1 NW (MH,KKä) ja n.5.-20.11. Kon Asemalla 1 ruokinnalla

(Martti Timonen).

Palokärki: Tyypillisen niukasti selviä vaeltajia. Syksyn ensimmäinen 13.8. Joe Marjalassa 1 NW (PZ). Seuraavaa saatiin odotella 26.9. saakka, jolloin Ilo Möhkössä 1 SW (PZ). Kit Kyyrönniemessä 10.10. 2m (MH,OH) ja Rää Vuoniemessä 10.10. 1 NW + 1 SE, jotka olivat eri yksilöitä (AP), sekä 11.10. 1 SE (PZ,HK,KN,AP,AV).

Korppi: Muuttavia lintuja vain kahdesti: 22.10. Rää Vuoniemi 2+1 SE ja Joe Höylas 7 SW (PZ). Muutamia paikallisia tai kierteleviä parvia ilmoitettiin myös. Niistä suurin 14.10. Kon Jakokoskella 32 kiert. (HP).

Harakka: Vaeltavia vain Rää Vuoniemestä, jossa tulkintavaikkeitä ei yleensä tule. 10.10. 2 NW, 1.11. 1 SE sekä 6.11. 2 NW + 1 SE (AP,PF,HK,KLi,PZ). Hyvin tyypillinen esiintyminen.

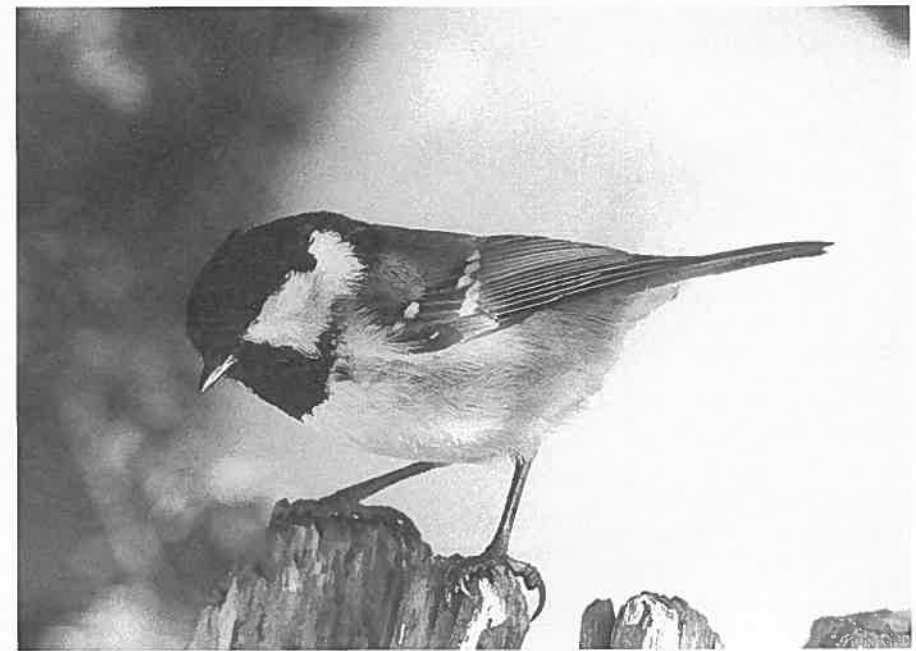
Pähkinähakki: Ei vaellusta. Muutamia yksittäisiä kuitenkin havaittiin. Värsilässä Sääperin ympäristössä palloili 2 hakkaa ainakin 3.9.-1.10.

(monet). Rää Rasivaarassa lepatteli 1 lintu 8.10. (PH,HPö) ja Joe Rantakylässä 25.9. myös 1 E (PZ).

Närhi: Liikchedintä ei kovin valtavia mittasuhteita saanut. Yhteensä n.70 vaeltajaa pääosin tutuilta paikoilta. Rää Vuoniemen sarja: 22.9. a7 SE, 24.9. a11 SE, 26.9. 13m, 3.10. 3m, 10.10. 4m, 11.10. 1 SE, 22.10. 1m ja 3.11. 1 SE. Muualta mainittakoon Pyh Mulon 7+3 SE 21.9. (PZ) ja Kit Kyyrönniemen 10 NW 22.9. (MH,KKä).

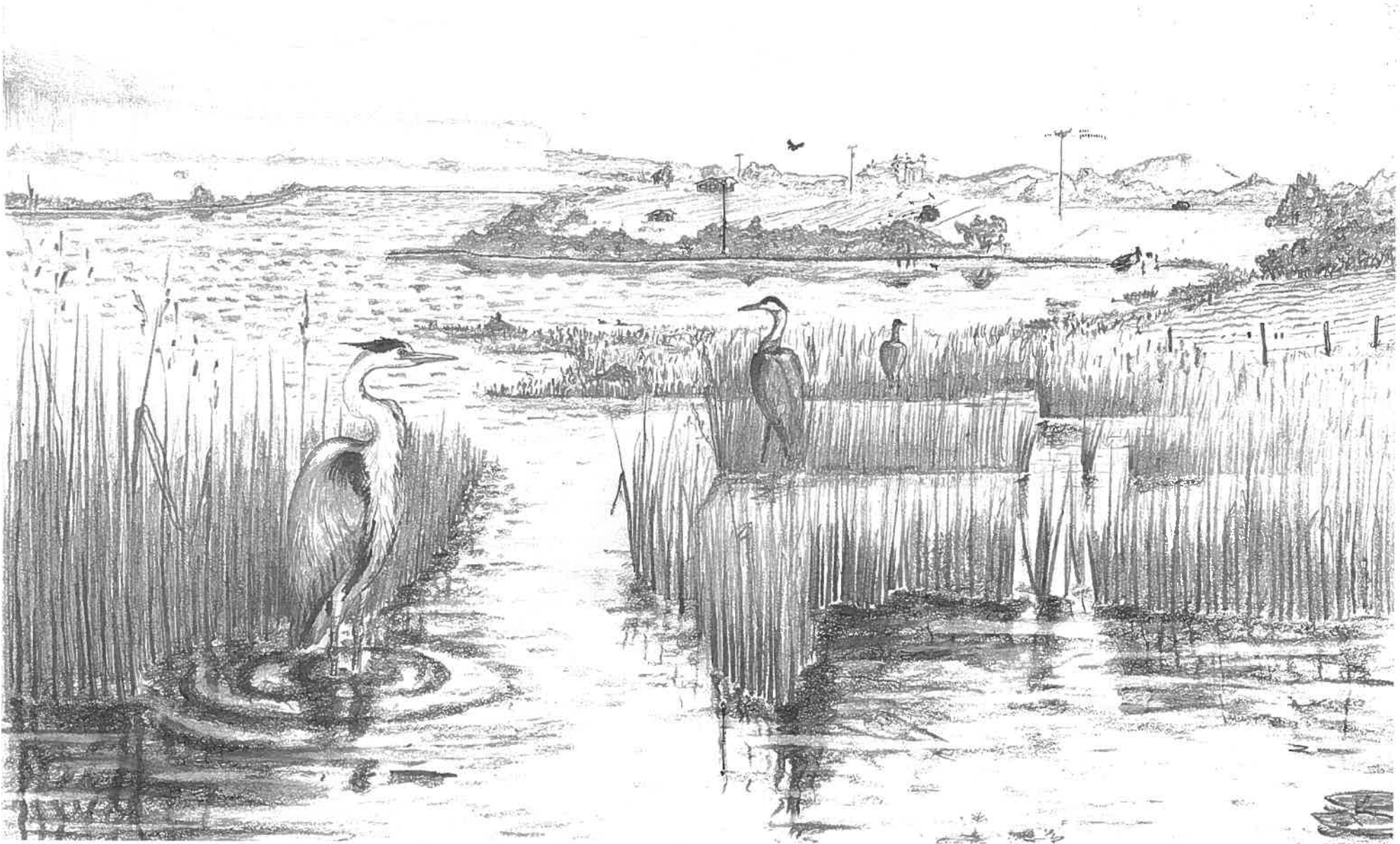
Sinitäinen: Rääkylän Vuoniemessä kahdeksana päivänä yhteensä 78 muuttajaa. Parhaana päivänä 24.9. 34 NW (AP,KLi,AV,PZ). Kit Kyyrönniemessä 3.10. 16m ja 10.10. 1m (MH,OH). Joe Höylasilla rengastettiin n.200 lintua, "huipun" ollessa 30.9. 21 rengastusta.

Kuusitäinen: Todella heikko 'kutiaissyksy'. Yhteensä 30 vaeltajasta 12 nähtiin Vuoniemessä ja 18 Kyyrönniemessä - eli siinäpä ne! Paras "päiväsumma" Kyyrönniemen 16m 3.10. (MH). Joe Höylasilla vain 2 yksilöä rengastettiin.

Kuusitaiset vaelsivat syksyllä 1994 heikosti, sitä vastoin syksystä 1995 näyttäisi muodostuvan ennätysellinen.- Hannu Eskonen

Syksyinen näkymä Värtsilän Sääperin lintujärveltä. Piirros Heikki Pönkkä

Talitiainen: Edellisvuotisen kovan tiaissyksyn valossa erittäin heikko vaellus kaikilla muilla paitsi lapintiaisella. Ainoa yli sadan tiaisen päivä oli 24.9. Rää Vuoniemessä 'tallareita' seuraavasti: 20.9. 5m, 24.9. 35 NW, 26.9. 4m, 10.10. 7m, 11.10. 3m sekä

28.10. 2 SE (MH,KLi,AP,AV,PZ). Kit Kyyrönniemen luvut vastaavasti: 22.9. 10m, 1.10. 13m, 3.10. 25m ja 10.10. 1m (MH,KKä,TN,OH). Muualta hyvin niukasti havaintoja. Joe Höylasilla heikoimpia 'tallariyksyjä'.

Hömötiainen: Syksyn yleistä linjaa noudattaen myös hömpät pysyttelivät melko tiiviisti aloillaan. Kit Kyyrönniemessä 22.9. 65 NW (syksyn paras noteeraus), 3.10. 20m ja 10.10. 13m (MH,KKä). Rää Vuoniemessä taas 20.9.-22.10. kuutena päivänä

yhteensä 84m, joista 24.9. 39m (AP,KLi,AV,PZ). Muualta mainittakoon mm. 4.9. Joe Utra 30m (TN). Joe Höylasilla rengastettiin 615 yksilöä ilman selvää huippua.

Lapintiainen: Syksyn valopilkku - ainoa positiivinen yllättäjä. Vaellus oli kova, kesti pitkään ja ulottui aina etelärannikolle saakka. Mm. Porvoon mlk:n Kummelskärillä havaittiin saaren historian ensimmäiset lappalaiset. Lintuja alkoi näkyä maisemissa pikkuhiljaa syyskuun alussa, vaelluksen huippuvaihe sattui syyskuun loppuun - lokakuun alkuun ja tämän jälkeen yksittäisiä havaintoja riitti marraskuun alkuun saakka. Vaelluksen alueellisen jakautumisen selvittämisen vuoksi seuraavassa kaikki havainnot kunnittain. **Joensuu** (52yks.), Höylas: 36 rengastusta. Ensimmäiset 11.9., huippu 11.10. 8yks. sekä viimeinen 14.10. Muut havainnot: 20.9. Repokallio 7 W (AV), 25.9. Rantakylä 2 SE (PZ), 5.10. Hasaniemi 4 SSE (PZ) sekä 23.10. Aavaranta 2 W (JMa). **Rääkkylä** (30yks.), kaikki Vuoniemestä: 18.9. 3m, 20.9. 2 NW, 21.9. 2 NW, 24.9. 1+4 SE, a7 NW, 26.9. 1m, 27.9. 1 NW, 28.9. 3 NW, 3.10. 2 NW, 11.10. 2 NW, 22.10. 1 NW ja syksyn viimeiset 1.11. 2 kävi kärjessä kääntymässä (AP,KLi,AV,MH,PZ,KN). **Kitee** (16yks.), Kyyrönniemi: 22.9. 6 NW, 3.10. 6m sekä 10.10. 3m (MH,KKä,OH). Lisäksi 3.10. Majaniemessä 1 kiert. (MH). **Pyhäselkä** (5yks.), 1.10. Mulo 5 kiert. (AV). **Ilomantsi** (4yks.), 26.9. Mõhkõ 3 NW (PZ) ja 3.10. Särkkä 1 SE (AP). **Värtsilä** (2yks.), 14.9. Niirala 2 kiert. (HK,AV). **Liekksa** (2yks.), 1.9. Reposuo 1 (JM,KK), 6.9. Kiitsi, Palkinvaara 1 kiert. (HK). Syksyn ensimmäiset! **Tohmajärvi** (1yks.), 10.9. Valkeasuo 1 N (AP,HK,AV). **Kontiolahti** (1yks.), 22.9. Jakokoski 1 kiert. (HP).

Töyhtötiainen: Hyvin vähälukuinen vaeltaja yleensä niin sisämaassa kuin rannikollakin. Nytkin vain 24.9. Rää Vuoniemessä 1 rohkea ylitti salmen vaelluslennossa suuntanaan NW (KLi,AP,AV,PZ). Joe Höylasilla rengastettiin syyskuussa 7 yksilöä, mikä kertoo jonkinlaisesta liikehdinnästä.

Pyrstötiainen: Seitsemän havaintoa koskien n.70 lintua. Ekat 8.9. Joe Rantakylä 10-15 S (HM) ja viimeiset 18.11. Toh Kemie 4p (HKi). Suurin parvi käsitti puolet syksyn saldosta: 8.10. Kit Päättye a35 kiert. (PH,HPö). Myös Joe Höylasilla varsin vähälukuinen.

Tilhi: Pihlajanmarjojen puuttuessa ei juuri tilhilläkään mässäilty. Sen sijaan ne vähät tilhet, jotka Karjalan kunnalle eksyivät, joutuivat etsimään muuta mässäiltävää. Mm. Lieksasta ilmoitettiin hyönteisiä pyytäviä ja orapihlajan marjoja pöpsöiviä tilhiä. Ensimmäinen yksittäinen muuttaja ohitti Rää Vuoniemien kärjen jo 27.7. (PZ) ja syksyn viimeinen lenteli 16.11. Joe Sihtalassa (AP,AV). Suurimmissa parvissakin oli vain 30 yksilöä. Määrät kunnittain: Joe 150, Rää 76, Kon 56, Kit 23, Toh 20, Vär 6 ja Ilo 1.

Pikkuvarpunen: Ainoa vaellukseen viittaava havainto: 10.10. Vär Räkiköntorni 8/2a SE (PZ). Paikallisia lintuja 10.8. Joe Repokalliolla 20 (PZ), 30.10. Vär kk a50 sekä 18.11. Vär Hopeakallio a100 (HKi).

Nokkavarpuksen: Siirrettiin vuoden -94 alusta ARK:n hoteista vaelluslintuihin. Tällä kertaa kuusi havaintoa yhtä monesta linnusta. 3.9. Vär Sääperi 1 W (HK,PM), 12.10. Kon Jakokoski 1p (MP,HP) ja Rää kk 1p (M.Marienberg), 16.10. Joe Linnunlahti 1 NW (KLi), X lopussa Ilo kk 1 pari kertaa ruokinnalla (Lahja Rantanen) ja viimeinen 15.-16.11. Joe Karsikko 1 ruokinnalla (RN).

Vihervarpunen: Aivan kateissa. "Kovinnat muutot" Rää Vuoniemestä: 27.7. 18m (PZ), 18.9. 70m (MH,TN) sekä 20.9. 50m (MH,AV). Muut mainittavat parvet Kon Jakokoskelta: 18.7. 40p ja 24.9. 55 SW (MP).

Urpiainen: Heikko vaellus. Rää Vuoniemessä ajalla 18.9.-3.11. seuraavasti: 18.9. 70m, 20.9. 150m, 24.9. 56m, 8.10. 214 (50 SE,164 NW), 10.10. 495/13a NW, 1.11. 18 SE ja 3.11. 30m (AP,MH,KLi,TN,AV,PZ). PZ pääsi vielä myöhäisen muutonpoikasen makuun 6.11., kun Lip Härkinvaarassa paineli 210/3a NE ja pihalla hyöri vielä 60p urpoa. Muuten ilmoitettiin sieltä täältä parvia, joiden koko vaihteli 5-150 yksilön välillä.

Tundraurpainen: Vähän havaintoja johtuen vähäisestä urpiaisten määrästä noin yleensä. 6.11. Lip Härkinvaara 2p (PZ) ja Toh Saario 10p (AP,PF,HK), 16.11. Joe Repokallio ainakin 7p (AP,AV), 17.11. Joe Yliopisto ♂♀p (KLi) sekä 19.11. Vär Sääperi 2p (HK,PF,AP).

Punatulkuu: Rää Vuoniemien heikko havaintosarja: 11.9. 5 kiert. sumussa, 24.9. 1 NW, 8.10. 20/3a m, 9.10. 5 SE, 28.10. 27/7a m, 31.10. 11 SE + useita ää sekä 1.11. 4 SE (AP ym.). Muualta ilmoitettiin vain muutamia muuttajia.

Taviokuurna: Kahdeksan lajitovereistaan eksynyttä kuurnaa yhytettiin kadonneita pihlajanmarjoja jäljittämässä. 31.10. Lie Tiensuu ä (EL), 1.11. Rää Vuonieni 1 SE (KLi), 7.11. Kon Jakokoski 1p kuusen silmuja mussuttamassa (MP) ja 13.11. Kon Jakokoski 5 W (MP).

Iso-pikkukäpylintu: Aivan hävyttömän vähän. Tilanteesta kertoo kaiken tarpeellisen syksyn yhteismäärä 52 yksilöä!

Kirjosiipikäpylintu: Viime syksyn tapaan yksi havainto: 9.10. Joe Höylas 1 NW (PH).

Tiaisvaellukset Höytiäisen lintuasemalla vuosina 1985-1994

Ari Latja

Vaelluslinnut ovat yleensä vuoden ympäri samoilla alueilla pysyviä paikkalintuja, joiden kannasta osa joinakin vuosina lähtee syksyllä vaeltamaan. Perimmäisenä syynä vaelluksiin on ravinnonpuute, mutta paine vaellukselle lähtemiseen voi syntyä kahdella tavalla. Joillakin lajeilla vaellukselle lähtöä säätelee kannan suuruus pesimäkauden jälkeen. Kannan ollessa tiheä yleensä nuoret, sosiaalisessa arvoasteikossa alimpana olevat linnut joutuvat lähtemään vaellukselle välttääkseen kilpailua vanhojen, voimakkaampien lintujen kanssa. Tällaisia lajeja ovat mm. tiaiset kuusen siemeniin erikoistunutta kuusitiaista lukuunottamatta.

Höytiäisen lintuasemallakin vaeltavat tiaiset ovat lähes poikkeuksetta nuoria lintuja. Lisäksi valtaosa niistä on naaraita, koska nuoret naaraat ovat nokkimisjärjestyksessä alimpina. Tiettyyn värintokiteeseen erikoistuneilla lajeilla (esimerkiksi helmipöllö, käpytikka ja -linnut, pähkinähakki, kuusitiainen) puolestaan vaellukselle lähtemisen laukaisee suoraan ravinnon loppuminen pesimäalueilla, jolloin myös vanhat linnut voivat joutua lähtemään vaellukselle.

Toimintansa alusta asti Höytiäisen lintuasema on osoittautunut hyväksi vaelluslintupaikaksi. Kymmenen eniten rengastetun lajin joukossa on kuusi enemmän tai vähemmän vaelluslinnuksi laskettavaa lajia, niiden joukossa hömö-, tali-, sini- ja pyrstötiainen. Tämä johtuu aseman sijainnista Suomen

suurimman yhtenäisen sisäveden, Pyhäselän rannalla. Laaja selkä ohjaa idästä tulevia vaeltajia rantaa pitkin Höytiäisen suiston rannassa olevalle kannakselle ja lintuaseman verkkoihin. Tässä artikkelissa käsitellään tiaisten ja pyrstötiainen vaelluksia aseman rengastus- ja löytöaineiston pohjalta. Tiaisten rengastusmäärät asemalla syksyina 1985-1994 on esitetty taulukossa 1.

Eri lajeista on esitetty vaelluksen ajoittumisesta diagrammi, jossa kaikki vuosien 1985-1994 rengastukset on esitetty viiden päivän jaksoissa (kuva 1, kuva 3). Kullekin lajille on laskettu mediaanipäivä eli päivä jona on rengastettu puolet koko syksyn rengastusmäärästä. Se antaa keskimääräisen kuvan kunkin lajin vaelluksen ajoittumisesta. Pyynti näinä kymmenenä syksynä on ollut varsin kattavaa. Miehitys syys-lokakuussa on ollut lähes jatkuvaa ja yleensä katkokset ovat johtuneet huonoista sääoloista. Lokakuun lopussa pyynti on yleensä loppunut lumen tulon, jolloin lintujen liikkuminen alueella on hiipunut.

Hömötiainen vaeltaa HÖYLAS:lla lähes vuosittain. Vuotta 1990 lukuunottamatta on joka vuosi rengastettu vähintään 500 lintua. Parhaat vaellussyksyt ovat olleet -86, -87, -88 ja -91. Vaellus ajoittuu lähinnä syyskuulle koko kymmenen vuoden aineiston mediaanin ollessa 17.9. (kuva 1). Hangon lintuasemalla vuosina 1981-85 hömötiainen rengas-

Taulukko 1. Höytiäisen lintuasemalla rengastetut tiaiset syksyina 1985-1994.

Laji	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	Yht.
Hömötiainen	628	1419	1676	1609	817	102	1860	569	683	611	9974
Talitiainen	204	273	136	109	460	134	290	178	130	90	2004
Sinitiaainen	236	166	36	41	191	182	178	214	179	187	1610
Kuusitiaainen	54	3	2	29	16	9	57	5	11	2	188
Lapintiaainen	19	8	5	4	1	-	30	38	3	36	144
Töyhtötiainen	2	-	13	2	-	-	11	11	9	7	55
Pyrstötiainen	636	420	242	2	161	99	192	295	126	26	1981
Yhteensä	1779	2289	1892	1796	1646	526	2618	1310	1141	959	15956

tusten mediaanipäivä oli 1.10. eli kaksi viikkoa myöhemmin (Ottenby Fågelstation 1989).

Vaellus alkaa yleensä syyskuun alussa, aikaisimpina vuosina kuitenkin jo elokuun viimeisellä viikolla ja on ohi viimeistään lokakuun puoliväliin mennessä. Ajoittuminen vaihtelee kuitenkin vuosien välillä: aikaisimpina vuosina huippu on ollut heti syyskuun alussa, myöhäisimpänä kuukautta myöhemmin (taulukko 2). Eroon voisi olla kaksi syytä: joko linnut ovat aina kotoisin suunnilleen samoilta alueilta ja vaellus alkaa eri vuosina eri aikaan tai eri vuosina linnut ovat kotoisin eri alueilta. Vaikka hömötiaisten lähtöalueista ei ole tarkkaa tietoa, tuntuu viimeksi mainittu selitys luonnollisemmalta. Suomalaisista lintuasemista HÖYLAS ja Tauvo ovat kuitenkin ylivoimaisia hömötiaisrengastusten määrissä ja esimerkiksi Hangon lintuasemalla päästään vain harvoin yhtä suuriin lukuihin. Näyttää siis siltä, että hömötiaisella lähinnä pohjoiset kannat vaeltavat säännöllisesti.

Ennen HÖYLAS:n perustamista hömötiaisesta oli rengaslöytöjä lähinnä rannikoiden lintuasemilla rengastetuista linnuista, jotka osoittivat, että rannikkoon törmätessään hömötiaiset lähtevät seuraamaan sitä ja voivat kiertää lähes koko Suomenniemen ympäri: löydöt esimerkiksi Tavosta Hangon ja Kouvolaan ja vastaavasti Hangosta Tavuon (Saurola 1981).

Vasta HÖYLAS:n ja samoihin aikoihin aloitettujen Pulkkilanharjun rengastuksista on saatu enemmän tietoa hömötiaisten liikkeistä sisämaassa. Muutamat pesäpoikas

Taulukko 2. Hömötiaisen vaelluksen voimakkuus ja ajoittuminen Höytiäisen lintuasemalla 1985-1994.

	Reng.	Mediaani
1985	628	24.9.
1986	1419	5.9.
1987	1676	20.9.
1988	1609	10.9.
1989	817.	8.10.
1990	102	-
1991	1860	19.9.
1992	569	19.9.
1993	683	9.9.
1994	611	21.9.

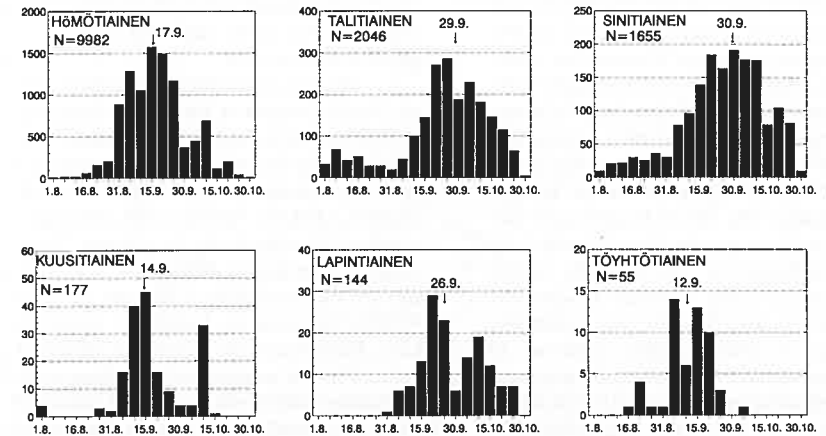
rengastuksista saadut löydöt osoittavat myös suomalaisten hömötiaisten voivan vaelttaa ensimmäisenä syksynään satojen kilometrien päähän kuoriutumispaikeistaan. Suurimmaksi osaksi Suomessa ja varsinkin Pohjois-Karjalassa vaeltavat hömötiaiset näyttävät kuitenkin olevan kotoisin maamme itäpuolelta.

Höytiäisen lintuasemalla vaeltavina rengastetuista hömötiaisista on kertynyt 28 löytöä Pohjois-Karjalan ulkopuolelta. Lisäksi on kontrolloitu 8 muualla rengastettua lintua (kuva 2A). Aitona metsälintuna hömötiaisen ei mielellään ylitä laajoja vesialueita ja niinpä parvet ohjautuvat rantoja pitkin ja ylittävät vesistöt kannaksia ja kapeikoita myöten. Asemalla tehdyistä kontrolloista seitsemän on Laatokan itärannalla sijaitsevilla Gumbarizan ja Mayachinin lintuasemilla rengastetuista linnuista.

Idästä Laatokalle tulevat linnut lähtevät ilmeisesti seuraamaan sen itärantaa ja kiertävät järven päätyen sen pohjoispään kautta Pohjois-Karjalan eteläosiin. Täällä ne törmäävät seuraavaan isoon vesistöön, Saimaaseen ja lähtevät taas seuraamaan sen itärantaa päätyen lopulta Joensuuhun. Osa linnuista lähtee varmaankin seuraamaan sekä Laatokan että Saimaan itärantaa etelään, osa pohjoiseen tulevasta puolestaan ylittää Saimaan jo ennen Joensuuta esimerkiksi Puhoksen, Rääkkylän ja Vuoniemen kohdalta. Osa HÖYLAS:n hömötiaisista tulee varmasti myös suoraan idästä tai koillisesta.

Laatokan asemat sijaitsevat kuitenkin kaakkoon Joensuusta eikä idässä tai koillisessa ole rengastuspaikkoja, joiden rengastusten perusteella voitaisiin päätellä miten paljon lintuja tulee suoraan siltä suunnalta. Lisäksi suoraan idässä on Äänisjärvi, joka myös ohjaa hömötiaisia toisaalta eteläkautta Laatokan pohjoispuolelle, toisaalta pohjoiskautta Pohjois-Karjalan pohjoisosiin ja Kainuuseen. Kajaanissa kokeiltiin lintuasematoimintaa vuonna 1985. Tuolloin rengastetuista yli tuhannesta hömötiaisesta yksi päätyi HÖYLAS:lle, joten lintuja luultavasti tulee myös pohjoisesta, mutta tuskin niin suuria määriä kuin idästä.

Aseman hömötiaisista tehdyt löydöt ja kontrollit sijoittuvat Länsi- ja Lounais-Suomeen (kuva 2A). Joensuu-Vaasa-linjan pohjoispuolelta on vain yksi löytö Tavon

Kuva 1. Tiaisten (*Parus sp.*) vaelluksen ajoittuminen Höytiäisen lintuasemalla.

lintuasemalta. Tosin tiheämmin asutussa Etelä-Suomessa lintujen löytötodennäköisyys on suurempi kuin esimerkiksi Oulun läänissä. Mikäli hömötiaisia kuitenkin vaeltaisi suuria määriä esimerkiksi Pohjanmaan rannikolle luulisi tehokkaasti toimivalta Tavon lintuasemalta olla enemmän löytöjä.

Päästyään Saimaan länsipuolelle linnut siis jatkavat vaellusta länteen/lounaaseen. Seuraava suuri vesistö johon ne törmäävät on Päijänne, jonka itärantaa seuraten ne pohjoisen kautta kiertäen päätyvät länsirannikolle (kolme löytöä). Etelään lähtevien seuraava mahdollisuus päästä länteen on Asikkalan Pulkkilanharju. Onneksi myös siellä on viime vuosina harrastettu melko tehokasta verkkopyyntiä ja siellä on kontrolloitu yhdeksän HÖYLAS:n hömötiaista. Myös Hangon lintuasemalta on yhdeksän kontrollia. Pulkkilanharjulla rengastetuista hömötiaisista puolestaan on kuusi kontrollia Hangosta sekä löydöt Turun, Porin ja Vaasan seuduilta (Heikki Pakkala, kirj. ilm.). Tämä vahvistaa edelleen kuvaa siitä, että HÖYLAS:n linnut vaeltavat osittain Päijänteen pohjoiskautta kiertäen länsirannikolle, osittain eteläkautta kiertäen Lounais- ja Länsi-Suomeen.

Suurin osa (15) HÖYLAS:n löydöistä ja kontrolloista on suurvaellusvuodelta 1991 ja loppuista puolestaan suurin osa (9) hyviltä vuosilta 1986-88. Vaellus näyttäisi siis ulottuvan länsi- ja lounaisrannikolle vain

hyvinä vaellusvuosina ja heikompina tyrehtyvän jo Etelä-Suomen sisäosiin. Se, että suurin osa löydetyistä linnuista on rengastajien kontrolloimia, osoittaa lintuasemien ja vastaavien rengastuspaikkojen merkityksen vaelluslintututkimuksessa.

HÖYLAS:n hömötiaisista on kertynyt jo niin paljon löytöjä, että niiden perusteella voidaan päätellä myös vaelluksen nopeutta. Koska hömötiaiset kiertävät vesistöt, suoraan rengastuspaikalta löytöpaikalle mitattu matka ja käytetty aika ei kerro lintujen todellisuudessa kulkemaa matkaa eikä nopeutta.

Oikeat etenemisnopeudet ovat varmasti suurempia. Aikaisempien löytöjen mukaan nopeimmat hömötiaiset ovat edenneet hieman yli 20 km/vrk (Saurola 1981). HÖYLAS:n löytöjen mukaan tämä näyttäisi kuitenkin olevan hömötiaisten keskimääräinen etenemisvauhti: asemalle muualta tulleiden sekä siellä rengastettujen ja muualla elävänä tavattujen lintujen keskimääräinen vauhti on ollut 24 km/vrk.

Pulkkilanharjulla kontrolloidut linnut (9 lintua) ovat tahtaneet HÖYLAS:lta eteenpäin matkaa keskimäärin 23 km/vrk (nopein 33 km/vrk), HALIAS:lla kontrolloidut (9) puolestaan 22 km/vrk (nopein 34 km/vrk). Kolmesta länsirannikolta löytyneestä linnusta nopeimman etenemisvauhti oli samaa luokkaa edellisten kanssa (21 km/vrk), samoin kuin Tavossa kontrolloidun linnun

(27 km/vrk). Kajaanista HÖYLAS:lle tulleen linnun vauhti oli 24 km/vrk. Kovinta vauhtia ovat kuitenkin pitäneet Gubarizan lintuasemalta HÖYLAS:lle edenneet linnut: neljän linnun keskimääräinen vauhti 39 km/vrk, nopeimman peräti 70 km/vrk. Laatokan itäranta on varsin suora ja näin linnuille ei tule pitkiä kiertomatkoja, joten näiden lintujen vauhti saattaa olla lähellä hömötiaisten varsinaista vaellusnopeutta. Tosin toiselta Laatokan lintuasemalta, Mayachinolta tulleet kolme lintua olivat edenneet keskimäärin vain 20 km/vrk. Muihin vaelluslintuihin verrattuna hömötiaisen vauhti vastaa tali- ja sinitiaisen vauhtia, kun taas kuusi- ja pyrstötiaisen ripeisiin lentosuorituksiin sopeutuneina etenevät nopeammin (Saurola 1981).

Tali- ja sinitiaisen vaeltavat vähälukuisempina, mutta lähes yhtä säännöllisinä kuin hömötiaisen. Talitiaisen määrät vaihtelevat enemmän kuin sinitiaisen. Selvästi paras vaellusvuosi oli -89, muita hyviä vuosia olivat -86 ja -91. Sinitiaisen esiintyminen on ollut varsin tasaista: huonoja vuosia -87 ja -88 lukuunottamatta joka syksy noin 200 rengastusta.

Tali- ja sinitiaisen vaellus on keskimäärin myöhäisempi kuin hömötiaisen ja jatkuu useimmiten pitempään lokakuulle (kuva 1). Elokuussa alueella kiertelee lähiseudulla syntyneitä nuoria lintuja ja kummankin lajin rengastusmäärät alkavat kasvaa vasta syyskuun alussa jolloin ilmeisesti varsinainen vaellus alkaa. Rajaa on vaikea vetää, mutta kuvassa mediaanipäivät on laskettu syyskuun alusta. Lajien mediaanipäivät ovat lähes yhtäaikaiset: talitiaisella 29.9. ja sinitiaisella 30.9. Hangon lintuasemalla talitiaisen mediaanipäivä vuosina 1981-85 oli 6.10. ja sinitiaisen 5.10. eli sielläkin varsin samanaikaiset, mutta viikon verran myöhemmin kuin HÖYLAS:illa (Ottenby fågelstation 1989). Molemmilla lajeilla vaellus kestää lokakuun lopulle. Joinakin syksyinä on vakiopyynnin loputtua saatu talviruokintapakoilta vielä uusia sinitiaisia pitkälle marraskuuhun, mikä merkinnee sitä, että vaellus jatkuu hiljaisempana marraskuun puolelle.

Sinitiaisesta on kaksi kontrollia Laatokan itärannalla rengastetuista linnuista (kuva 2B), mikä viittaa siihen, että linnut saapuvat idästä tai jopa kaakosta. Jälleen

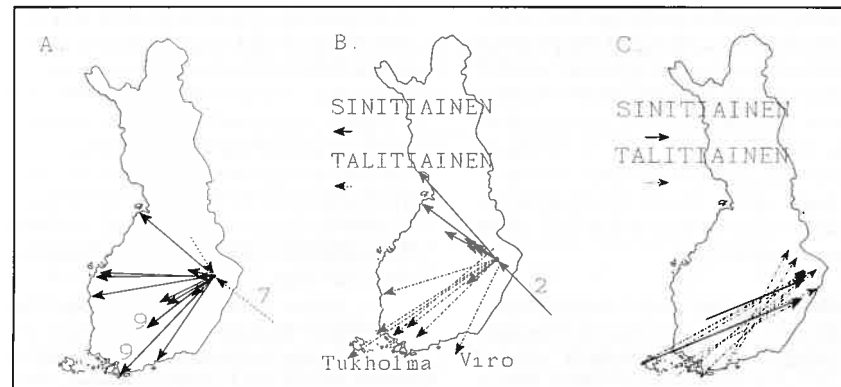
rengastuspaikkojen puuttuminen idästä aiheuttaa sen, että sieltä saapuvien lintujen osuutta ei voi arvioida.

Aseman rengastuksista on saatu kolme löytöä Joensuusta luoteeseen (Varpaisjärvi, Pielavesi ja Pattijoki). Kun tähän lisätään muualla Pohjois-Karjalassa rengastetuista sinitiaisista tehdyt löydöt (Tornio, Utajärvi, Mikkeli), näyttäisi siltä, että linnut saapuvat idästä/kaakosta ja jatkavat Joensuusta enimmäkseen luoteeseen, varsinkin kun löytötodennäköisyys harvaan asutussa Pohjois-Suomessa on luultavasti pienempi kuin Etelä-Suomessa. Tornioista löytynyt lintu oli lisäksi rengastettu Joensuussa pesäpoikasena, joten myös pohjois-karjalaiset sinitiaiset näyttäisivät yhtyvän tähän vaellukseen. Tämä saattaisi olla yksi tapa, jolla sinitiaisen on viime vuosikymmeninä leviytynyt pohjoiseen.

Talitiaisesta ei ole kontroleja muualla rengastetuista linnuista, joten niiden lähialueista ei ole tietoa. Talitiaisten vaellus suuntautuu enimmäkseen lounaaseen: kaksi löytöä on tosin lähialueelta luoteesta Kuopion läänistä, mutta kolme Lounais-Suomesta (Pori, Koski TL ja Lohja). Myös muista rengastuksista saadut löydöt ovat lounaasta Ruotsia ja Viroa myöten (kuva 2B).

Ainakin talitiaiset myös palaavat vaelluksen jälkeen takaisin, mitä osoittaa useiden syksyllä rannikon lintuasemilla rengastettujen lintujen löytyminen myöhemminä vuosina Pohjois-Karjalasta (kuva 2C). Sinitiaisesta on vain kaksi tällaista löytöä. Sen sijaan lokakuussa 1994 kontrolloitiin vanha sinitiaiskoiras, joka oli rengastettu Sveitsissä nuorena lintuna edellisen vuoden lokakuussa. Itä-Euroopan ja Venäjän tali- ja sinitiaisten on todettu vaeltavan lounaaseen mm. Alppien solien kautta talvehtimaan esimerkiksi Ranskaan (Alerstam 1993). Kyseinen lintu on saattanut palata tällaiselta vaellukselta Venäjälle ja seuraavana syksynä lähteä vaeltamaan länteen tai luoteeseen. Kontrolli on joka tapauksessa Euroopan mitkämatkaisimpia sinitiaislöytöjä.

Sinitiaisesta on yksi kontrolli jonka perusteella voidaan tehdä päätelmiä lajin vaellusnopeudesta. Gubarizan lintuasemalla rengastetun linnun vauhti oli HÖYLAS:lle tullessa keskimäärin 47 km/vrk, mikä vastaa nopeimpien hömötiaisten vauhtia.

Kuva 2A. Höylaksen hömötiaislöydöt ja -kontrollit. 2B. Höylaksella sekä muualla Pohjois-Karjalassa rengastettujen tali- ja sinitiaisten rengaslöydöt ja -kontrollit. 2C. Syksyllä lintuasemilla rengastetut ja myöhemmin Pohjois-Karjalassa tavatut tali- ja sinitiaiset.

Kuusitiainen ei ole vaeltanut kymmenen vuoden aikana yhtenä vuonna erityisen runsaana, vaikka rannikolla on ollut hurjakin vaellussyksyjä. Rengastusten perusteella parhaat vuodet ovat olleet -85 ja -91. Tosin laji kulkee vaelluksella enemmän matkalennossa kuin edelliset lajit eikä jää niin helposti verkkoihin. Esimerkiksi tänä syksynä on käynnissä ilmeisesti yksi kuusitiaisen kovimmista vaelluksista Pohjois-Karjalassa, mutta lintuaseman verkoista on saatu vain muutama yksilö.

Rengastusten perusteella vaellus alkaa yleensä elokuun lopussa, huipentuu syyskuun puolivälissä (mediaani 14.9.), mutta voi joinakin vuosina jatkua myös lokakuun puolelle (kuva 1). Yksi aseman kuusitiaisen on kontrolloitu saman syksyn aikana Hangon lintuasemalla, joten Joensuun kautta kulkeva vaellus ulottuu ainakin joinakin vuosina myös rannikolle. Linnun etenemisvauhti oli 30 km/vrk.

Lapintiaisen esiintyminen melko säännöllisenä vaeltajana on ollut yksi Höytiäisen lintuaseman toiminnan iloisista yllätyksistä. Heti ensimmäisenä vuonna rengastettiin 19 lappalaista. Siitä saalis pieneni nolville vuoteen 1990 tullessa, mutta 1990-luvulla lapintiaisia on taas saatu runsaasti lähes joka vuosi. Vastaaviin rengastuslukuihin on päästy vain Kajaanin lintuasemakokeilussa. Taunun ja Tankarin lintuasemilla rengastetaan yleensä muutamia lintuja syksyssä, parhaina

korkeintaan parikymmentä. Lapintiaisen vaellus rajoittuu siis suurimmaksi osaksi Pohjois- ja Itä-Suomen sisäosiin ja ulottuu heikompana länsirannikolle ja vain harvoin etelärannikolle.

Vaellus alkaa yleensä vasta syyskuun puolivälin paikkeilla, aikaisimmat linnut on kuitenkin saatu jo syyskuun ensimmäisinä päivinä. Keskimäärin vaellus ajoittuu syyskuun lopulle mediaanipäivän ollessa 26.9. (kuva 1). Joinakin vuosina huippu sattuu kuitenkin lokakuulle: parhaiden vaellusvuosien mediaanipäivät ovat 4.10. -85, 19.9. -91, 22.9. -92 ja 5.10. -94. Löytöjä tai kontroleja, jotka kertoisivat mistä lapintiaiset tulevat asemalle ja mihin sieltä jatkavat ei ole tullut. Suomessahan lajin yhtenäinen levinneisyysalue alkaa Kainuun pohjoisosista, Venäjän puolella se ulottuu etelämmäksi.

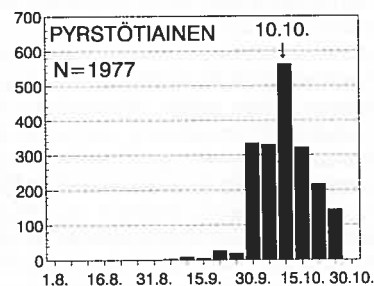
Töyhtötiasta on pidetty tyypillisenä paikallintuna, joka ei juuri liiku pesimäalueensa ulkopuolella. Viime vuosina on kuitenkin havaittu monilla lintuasemilla Tavovasta pohjoisessa Baltian maihin etelässä töyhtötiasta vaelluksia (Heikki Pakkala, suull.ilm.). Niin myös HÖYLAS:lla on 1990-luvulla joka vuosi rengastettu kymmenkunta töyhtötiasta. Paras vuosi oli kuitenkin jo 1987 (13 rengastusta). Käyttäytymismuutoksen syitä voisivat olla poikkeuksellisen hyvä poikas-tuotto useana vuonna peräkkäin, elinympäristön muuttuminen (esimerkiksi metsien pirstoutuminen) tai muusta syystä johtuva

muutos levittäytymiskäyttäytymisessä. Töyhtöiaisten liikehdintä alkaa joskus jo elokuun puolivälissä, mutta vasta syyskuun puolella määrät alkavat nousta. Vaelluksen 'huippu' on kuun puolivälissä hömö- ja kuusitiaisien tapaan (mediaani 12.9., kuva 1). Lokakuun puolella on rengastettu vain yksi töyhtöiaisen, joten vaellus on ohi ennen syyskuun loppua. Töyhtöiaisrengastuksetkaan eivät ole tuottaneet löytöjä.

Pyrstötiaisen esiintyminen on epäsäännöllisempää kuin varsinaisten tiaisten. Vuosittaiset rengastussummat vaihtelevat yhdestä linnusta yli kuuteensataan. Parhaat syksyt olivat aseman ensimmäiset toimintavuodet -85 ja -86. Myös -92 oli kohtuullisen kova vaellusvuosi.

Pyrstötiaisen vaellus ajoittuu selvästi lokakuulle. Vaellus alkaa aikaisintaan syyskuun viimeisinä päivinä ja huipentuu ennen lokakuun puoliväliä (mediaanipäivä 10.10., kuva 3). Aikaisin mediaanipäivä on ollut 6.10. -91 ja myöhäisin 18.10. -89. Useina vuosina lokakuun loppupuolella satanut ensilumi on tyrehdyttänyt pyynnin vaikka vaellus on saattanut vielä jatkua. Rannikolla vaellus onkin myöhäisempi: Hangon lintuasemalla vuosien 1981-85 mediaanipäivä oli 19.10. (Ottenby fågelstation 1989).

HÖYLAS:lla rengastetuista pyrstötiaisista on saatu 16 löytöä sekä 6 kontrollia muualla rengastetuista linnuista (kuva 4). Hömötiaisten tapaan myös pyrstötiaiset saapuvat asemalle idästä: kuusi kontrollia Laatokan itärannan lintuasemilla rengastetuista linnuista. Nämä kaikki ovat tosin samalta vuodelta (-89), joten muina vuosina linnut

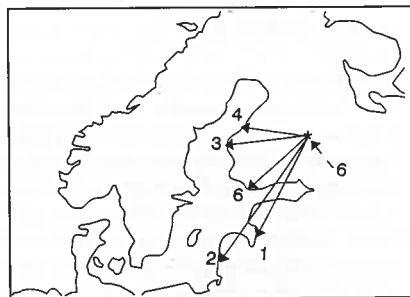
Kuva 3. Pyrstötiaisen vaelluksen ajoittuminen Höytiäisen lintuasemalla.

ovat saattaneet olla kotoisin pohjoisempaa. Joensuusta eteenpäin pyrstötiaisten vaellus jatkuu hömötiaisten tapaan lähinnä länteen ja lounaaseen. Pohjoisimmat kontrollit ovat Tankarin lintuasemalta Kokkolan edustalla ja Kristiinankaupungista. Hömötiaisesta poiketen pyrstötiaiset uskaltautuvat myös meren ylitykseen, kuten löydöt Virossa ja Liettuasta osoittavat. Linnut ovat ilmeisesti ylittäneet Suomenlahden Hangon kohdalta, johon rannikko ne ohjaa.

Kaikki HÖYLAS:n pyrstötiaislöydöt ovat tulleet rengastajien kontrolloimista linnuista. Lajille on tyypillistä, että vaeltavat parvet pysyvät hyvin tiiviisti yhdessä. Niinpä kahta lukuunottamatta löydöt ja kontrollit koskevat useampaa kuin yhtä samanaikaisesti rengastettua ja löytöpaikalla samanaikaisesti kiinni saatua lintua. Löydöt antavat myös hyvän kuvan pyrstötiaisen vaelluksen nopeudesta. Lintujen keskimääräinen eteneminenopeus on ollut 34 km/vrk. Nopeimmat ovat edenneet kolme Kristiinankaupunkiin (55 km/vrk) ja neljä Tankarille vaeltanutta lintua (53 km/vrk). Kahden Hankoon päätyneen parven nopeudet olivat 21 ja 25 km/vrk, Viroon ja Liettuun päätyneiden lintujen puolestaan 27 ja 32 km/vrk. Rengastustoimiston löytökatsauksista poimittujen löytöjen mukaan pyrstötiaiset ovat nopeimmillaan edenneet 80 km/vrk.

Kirjallisuus:

- Alerstam, T. 1993: Bird migration. - Oxford University Press.
 Ottenby fågelstation 1989: Invasionsarter 1981-1985 vid Nordiska fågelstationer och runt Östersjön. - Report no 6.
 Saurola, P. 1981: Rengaslöydöjä vaeltavista hömötiaisista. - Lintumies 16: 106-110.

Kuva 4. Höylaksen pyrstötiaislöydöt ja -kontrollit.

Harrastusvinkki

Pian on paras aika aloittaa talvilintujen ruokinta

Perustamalla lintujen talviruokintapaikan loka-marraskuussa voi varmistaa, että myös talvella muutoin hiljaisena aikana riittää lintujen parissa katseltavaa - ja vieläpä lähietäisyydellä.

Lintulaudan lintuja voi tarkkailla miltei höyhen höyheneltä vaikkapa piirrosluonnoksia linnuista tehden. Talvilintujen tarkkailu piirroslehtiön kanssa onkin oivaa lajinmäärittäytymistä keväätä varten.

Ruokinnan kerran aloitettuaan on sitä syytä jatkaa kevääseen asti etenkin seuduilla, joilla naapurien joukossa ei ole muita lintujen ruokkijoita. Tarkempia ruokintavinkkejä löydät esim. kirjastoista saatavista lintuharrastusoppaista. PKLTY markkinoi omaa, näppärää ja hyväksi koettua ruokinta-automaattimallia (soita Kimmo Koskelalle) ja edullisia auringonkukansiemeniä säkkitavarana (110-120 mk/25 kg) (tilaukset Veli Pussalle, puh. 973-225727). Nämähän käyvät myös joululahjaksi. Ruokintapaikan linnustoa havainnoimalla voit osallistua myös vaihtomasti talvilinnustomme seurantaan ruokintapaikatutkimuksen muodossa. Kaivapa käsiisi esim. Linnut -lehden numero 1/1993 tarkempia ohjeita varten.

Talviruokinnalla on eittämättä linnuston suojelellista merkitystä, koska se parantaa lintujen talvista elossaäilyvyyttä. Kaikkiaan tuntevat jo sinitiaisen ja viherpeipon hurjan runsastumisen, jonka pääsyyinä pidetään auringonkukansiementen valtaisesti lisääntynyttä tarjontaa. Talviruokinta myös aikais-tanee monien lintujen pesintää ja suurentaa näin pesyeitä.

Toisaalta monikaan laji ei pärjänne pelkien auringonkukan siementen varassa. Onpa epäilty jopa, että huonolaatuiset auringonkukan siemenet voivat olla syynä ainakin paikallisesti todettuun hömötiaisten vähenemiseen. Ruokintapaikalla kannattaakin siis varmuuden vuoksi tarjota myös kunnan läskiä. Läskiähän on jo vuosien ajan tarjottu miltei kaikille Suomen tiedossa oleville valkoselkätiukoille turvaamaan niiden talvinen

elossaäilyminen. Ja sikaloiden antimista löytynee suurin syy myös merikotkan lisääntymiseen Suomen luonnossa!

Rasvojen tai ihrojen sijoittelu vanhoihin havumetsiin syys-lokakuussa on osoittautunut myös oivaksi keinoksi selvittää kuukelireviirien määrää alueella. Talvivarastojaan keräävät kuukeliryhmät ovat tällöin helpoimmin havaittavissa ja löytävät talin yleensä viikon - parin kuluessa, jos vain alueella asustavat.

Keväisen takatalven sattuessa (esim. vappuna 1995) ruokintapaikalla voi käydä todellinen kuhina peipojen ja järripeipojen rynnissä siemenille. Tällöin siemeniltä voi hoksata myös rautiaisia ja pohjansirkkuja. Keväisin myös etelästä palanneita punatulkkuja voi vierailia lintulauoilla yllättävän paljon - jopa satoja, vaikka päivittäin paikalla näyttäisikin olevan samat kymmenkunta tulkkuja. Mikä mahtanee muuten olla suurin yhdellä ruokintapaikalla tavattu lajimäärä Pohjois-Karjalassa?

Ruokintapaikoilta on viime vuosina löytynyt useita uusia, yllättäviäkin talvilintuja, kuten punarinta, mustapäähokerttu sekä aivan viimeisinä tulokkaina tikli ja punavarpunen. Kosmoskukan (*Cosmos bipinnatus*) siementen tarjoaminen on kuuleman mukaan vuo-renvarma keino saada tikkejä pihaansa. Siemenet kannattaa kasvattaa itse. Ongelmana tosin on Terho Poutasen mukaan se, että tiklit tulevat heinäkuun puolivälistä alkaen ja syövät siemenet nokkiinsa.

Punavarpusen jääminen Suomen pakkaasiin tuntuu uskomattomalta, koska laji tavallisesti suuntaa kohti kaakon tropiikkia jo heinäkuun lopussa. Tosin ainakin Jouko Tiussa on rengastanut useita etelästä palanneita punavarpusia toukokuun lopussa Kiihtelysvaraasta ruokintapaikalta, jolla oli ruokintaa ympäri vuoden. Näitä vaatimattoman oloisia lintuja voi ruokintapaikoilla olla jo enemmänkin, sillä muutamat havaitut yksilöt ovat kaikki löytyneet aktiivilintuharrastajien lintulauoilta.

Yhdistystiedote

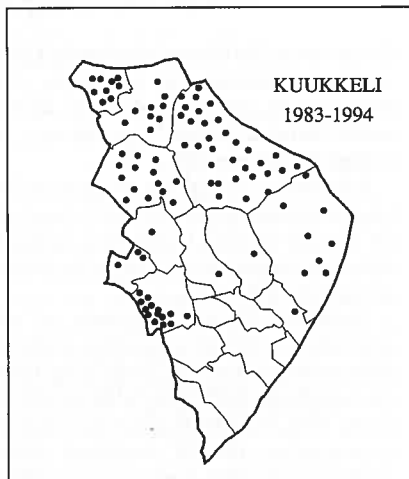
PKLTYn 25-vuotisjuhluvuosi 1996 lähestyy - juhlaulkaisu tekeillä

Neljännesvuosisataisen toiminnan kunniaksi on syytä hieman katsahtaa menneisiin ja koota tapahtunutta yksin kansiin hyväksi lähtökohdaksi tuleville harrastuspoluille.

Juhlaulkaisun nykytilaa esiteltiin huhtikuun kuukausipalaverissa. Keväinen rahanhakukin poiki pientä tukea julkaisun painokuluihin. Nyt syksyllä käynnistetään vielä toinen rahanhakukierros. Julkaisun tämänhetkiseen sisältöön kuuluu mm:

*Hyönteissyöjiä muuton kulku Höyläksellä
Talvilintujen kannankehitys 1957-1994
Petalintutkimus Pohjois-Karjalassa
Pohjois-Karjalan rengastusprojektit
Leppälintuseurainta 10 vuotta
Lehmähaikaran seikkailut
Siipirikon sisältöyhteenveto 1974-1995*

Julkaisua on siis jo tehty! Moniin juttuihin saa hyvin liitettyä myös aiheeseen liittyviä retkisattumuksia ym. mielinpainuvia kokemuksia vuosien varrelta juttujen kevennykseksi. Hallituksen jäsenet ottavat vastaan kaikenlaisia ideoita - juttujen tulisi olla valmiita helmikuun 1996 lopussa. Rengastajilta pyydetään lyhyehköjä "toimintakertomuksia" projekteistaan Jukka Materolle marraskuun loppuun mennessä. Ja nyt on viimeinen aika ilmoittaa vanhoja ilmoittamattomia havaintoja erityisesti uhanalaisten lintulajien esiintymisestä (vrt. oheinen kartta kuukkelin kesäisistä esiintymispaikoista) tai hyvistä lintupaikoista (muista IBA-projekti, joka on varmasti kesän 1996 pääprojektimme). Juha Miettinen odottelee myös jo 1995 kesähavaintoja juhlaulkaisuun laadittavaa laajempaa kesähavaintoraporttia varten. Julkaisusta lisää talven kuukausipalaverissa.

Keväisen muuttolintukilpailun satoa

Pohjois-Karjalan peruskoulujen yläasteille suunnattu muuttolintukilpailu kiinnosti yllättävän vähän koulujen oppilaita ja opettajia. Vastauksia tuli vain muutamasta koulusta (vuonna 1980 järjestettyyn Tarkkaile lintuja -kilpailuun saatiin noin 15 900 havaintoa!). Nurmeksen Kirkkokadun yläaste oli nyt ylivoimaisesti aktiivisin lintujen havainnoinnissa.

Havainnoijat olivat parhaiten löytäneet lokkeja, telkkiä ja peippoja. Myös kurjista ja erilaisista haukoista tehtiin useita havaintoja.

Kilpailuvastausten ja kevään polkupyöräretkien todella vähäisen osanottajajoukon perusteella vaikuttaa siltä, että koululaisten innostaminen lintujen pariin on todella vaikeaa. Asia vaatii jonkinlaisen, säännöllisen kerhotoimintamahdollisuuden järjestämistä ja melkoista markkinointityötä. Miten me kaikki "konkarit" muuten aloitimmekaan tämän touhun.

Juuan kuukausipalaveri

Syyskuun kuukausipalaveri pidettiin poikkeuksellisesti Juuassa sunnuntaina 24.9. Palaverissa Hannu Lehtoranta kertoi PKLTYn petolintuseurannasta. Joensuulaiset pistäytyivät samalla mm. Polvijärven Viklinsuon soidensuojelualueella kurkia tarkkailemassa. Juuan/Polvijärven rajamailta etsiskeltiin myös kuukkeleita, mutta tällä kertaa turhaan. Kovin olivat vanhat metsät pirstoutuneita. Makkaranpaisto sentään onnistui.

Kokouksia, talkoita...

Loka- ja marraskuun kuukausipalaverit Joensuun yliopiston biologian laitoksella keskiviikkoiltoisin klo 18:

25.10. Tommi Nyman näyttää kuvia Alaskasta, jossa hän vietti viime kesän mm. lintuja rengastellen ja lohia onkien.

Syysvuosikokouksessa 29.11. sääntömääräisten asioiden jälkeen noin klo 18.30 BirdLife Suomen linnustonsuojelusihteri Marcus Walsh kertoo aiheesta "*BirdLife Internationalin suojeluhankkeiden merkitys paikallisyhdistyksissä*".

Talkoilemaan haluava voi ilmoittautua Kimmo Koskelalle (puh. 973-33397), jolta saa tarkemman ajankohdan ja paikan marraskuussa pidettävistä talviruokinta-automaattitalkoista. Talkoihin osallistuvat voivat lunastaa vääsäjänsä automaattitalkoilleen edulliseen "talkoohintaan".

Tervetuloa toimintaan (soitelkaa ihmeessä vinkejä hallituksen jäsenille)!

Siipirikon nimikilpailu

Nimikilpailusesitykseen saatiin ainoastaan pari ehdotusta. Niissä uudeksi nimeksi esitettiin "Pohjois-Karjalan Linnut" sillä edellytyksellä, että yhdistyksen toiminta muuttuu radikaalisti nykyistä näkyvämmäksi.

Koska nykyisillä, muutaman järjestelyyn muussa toiminnassa mukana olevan aktiivien henkilöresurssilla tämä ei vaikuta todennäköiseltä, hallitus päätti, että varsinaisesta nimikilpailusta luovutaan. Ensi vuonna on todennäköistä, että juhlaulkaisun lisäksi julkaistaan ainoastaan kaksi tai kolme normaali-jäsenlehteä ja tällöin jäsenlehdessä tuleva kehitystä mietitään uudelleen. Linnut-lehdestähän on ilmeisesti tulossa myös jäsenlehti 1997.

Viimeaikaisia havaintoja

Havainnot ovat jaksolta 15.5.- 4.10. 1995

Rajun kevään huipennus!

Vuoden toinen **turkinkyhky** ruokaili 15.5. Outokummun keskustassa erään lintuharrastajan pihamaalla. Värtsilän Sääperillä saatiin puolestaan ihailia 17.5. **lampivikloja** ja 18.5. P-K:n oloissa erinomaisen harvinaista **keltahempokoira**

ta. Yllättävän runsaana esiintynyt **seperastas** yllätti vielä 16.-17.5. lintuharrastajat Joensuun Linnunlahdella. Samoin tekivät kaksi **ristisorsaa** 17.5. ja kaksi **kyhmyjoutsenta** 20.5. Joensuun Höytiäisen kanavalla. Värtsilän Sääperiltä löysi tarkkaavainen havainnoija 21.5. Räikönvaaran kupeessa lauleskelevan **pikkukultarin**. Valitettavasti lintu oli raja-

vyöhykkeellä, joten muut paikalla olleet harrastajat jäivät nuolemaan likaisia näppejään.

Varsinainen huipennus koettiin 23.5. **valkoposkihanhi**en käsittämättömän rynnistyksen myötä. Päivän ensimmäinen valopilkku oli kuitenkin Värtsilän Räikönvaaran tornista havaittu vanha itään muuttanut **pikkukiljukotka**. Myöhemmin iltapäivällä Sääperillä kirjattiin tiikusateisessa säässä 19 000 valkoposkea ja maakunnalle uutena lajina kaksi **punakaulahanhea** eräässä valkoposkihanhiparvessa. Myös muualla maakunnassa, etenkin Joensuussa, hanhimuutto oli rajua. Loppukevään ja alkukesän erikoisuuksiin kuului myös **kattohai-**

karoiden runsas esiintyminen. Ajalla 18.5.-21.7. havaittiin yhteensä 27 'cicceä', joista pääosan muodosti ennätysellinen 17 paikallisen linnun parvi 12.6. Kiteen Tolosenmäessä. Maininnan arvoisia havaintoja on myös **mustaleppälintu** 28.5. Ilomantsin Möhkössä ja **haahk**naaras 29.5. Pyhäselällä.

Hyvä yölaulajakesä

Viitakerttusia ja **viitasirkkalintuja** havaittiin ennätysellisen runsaasti ympäri läänin. Kaksi **rastaskerttuskoirasta** kuultiin, joista toinen Tohmajärvellä ja toinen Rääkkylässä. Myös **viiriäisillä** oli kaikkien aikojen huippuvuosi. Yhteensä

Ristisorsia nähtiin pitkästä aikaa Pohjois-Karjalassa. - Hannu Eskonen

9 koirasta havaittiin. Vuoden projektilaji, **ruisräökkä**, sen sijaan lähes loisti poisalollaan.

Liejukana esiintyi hieman normaalia runsaammin, neljän yksilön voimin. **Pikkuhuutteja** havaittiin Rääkkylän Jouhtenuslammilla peräti kolme yksilöä 24.5. alkaen. Linnuista yksi oli koiras ja kaksi naarasta. Vuoden toinen uusi laji maakunnalle oli **kääpiöhuitti**, joka narisi Joensuun Höytiäisen kanavalla kolmena yönä 8.6. lähtien. Läänin kolmas **ruokosirkkalintu** surisi Kiteen Juurikkajärvellä 21.5. alkaen pitkälle kesäkuuhun. Vuoden toinen **pikkukultarinta** löytyi mistäpäs muualta kuin Värtsilän Sääperiltä 18.6. Lieneekö tämä vain hetken paikalla viivähtänyt lintu ollut sama kuin aiemmin läheisellä Räikönvaaralla havaittu lintu?

Kuluneen kesän aikana havaittiin ennätysellisesti myös laulavia **idänuunilintuja** (noin 45 ♂♂) ja **pikkusieppoja** (18 ♂♂+1 ♀), mutta **lapinuunilinnulla** oli surkea vuosi, vain kolme koirasta havaittiin. Maakunnan ensimmäinen **mustatiirujen** pesintä varmistui Kiteen Päätyeenlahdella. Pesintä tuotti yhden lentokykyisen poikasen. Polvijärven Matkalahdella viihtyi henäkuun ainakin yksi vanha mustatiira, joka saattaa viitata myös pesintään.

Käsittämätön hakkivaellus

Syksyn ehdotonta antia on ollut hurja **pähkinähakkivaellus**, joka oli hurjin sitten vuoden 1968. Parhaiten hakkeja näkyi vaelluksella elokuun puolivälissä, jolloin Pyhäselän Mulossa laskettiin kahtena peräkkäisenä päivänä yli 400 länteen matkaavaa lintua. Tämän jälkeen hakkeja on näkynyt ympäri maakuntaa tyhjentämässä sembramäntyjä kävyistä.

Myöhemmin syksyllä tuli samalta suunnalta ennätysellisen runsaasti myös **pähkinänakkeleita**, mutta näiden kahden lintulajin vaellukset eivät välttämättä millään tavoin ole yhteydessä toisiinsa. Nakkeleita on kirjattu syyskuun lopussa jo lähes 40 yksilöä. Paras noteeraus tehtiin 30.9. Rääkkylän Vuoniemessä, missä havaittiin 15 nakkelia vaelluslennossa.

Muuta mukavaa!

Myöhäinen **jaloaikara** löytyi 2.10. Kontiolahden Romppalasta. **Mustahaikara** liihotteli etelään 18.8. Joensuussa. **Harmaahaikaroita** on ynnäytynyt kymmenen linnun verran, pääasiassa Outokummun Vuonoksesta. Vuonoksen havainnoijat kokivat 25.8. positiivisen yllätyksen nuoren muuttavan **leveäpyrstökiihun** muodossa. Syksyisin harvoin havaittu **mustapyrstökiiuri** oleili 4.8. Kontiolahden Pitkärannassa. Viisi **keräkurmitsaa** ilahdutti läsnäolollaan 10.9. Tomajärven Valkeasuolla.

Outokummun Vuonoksessa havaittiin 26.8. hankalan näköinen **muuttohaukka**, jota aluksi luultiin **keltapäähaukaksi**. **Haarahaukkoja** ollaan nähty kolme yksilöä, ja 9.9. Pyhäselässä muutti nuori **punajalkahaukka**. **Merikotkia** on kirjattu 10 yksilöä ja **muuttohaukkoja** Vuonoksen linnun lisäksi kaksi yksilöä. **Harjalintu** ilmestyi 24.9. Pyhäselän Mulossa saman talon pihaan kuin edellisvuonna - lieneekö kyseessä sama yksilö? Rääkkylän Vuoniemen ensimmäinen **isokirvinen** havaittiin muutolla 19.9. Paikallinen isokirvinen löytyi 22.9. Joensuun Linnunlahdelta, ja mahdollisesti sama lintu nähtiin muuttavana aiemmin päivällä Vuoniemessä - ainakin linnun suunta siellä oli kohti Joensuuta!

Lintupaikat

KONTIOLAHDEN PITKÄRANTA

Pielisjoen varrella sijaitseva, varsin laaja suo-/tulva-alue on muodostunut nykyiselleen vuonna 1971 Kuurnan voimalaitoksen käyttöönoton yhteydessä. Alue on monin paikoin (etenkin itäosistaan) hyvin vaikeakulkuista hetteikköä, jossa tavalliset kumisaappaat riittävät ainoastaan kuivina kesinä. PKLTY oli aktiivisesti mukana Pitkärannan rauhoitushankkeen toteuttamisessa 1980-luvun alussa. Rauhoitusmääräyksiin on sisällytetty myös syksyinen metsästyskielto, joka kuitenkin päättyi syksyllä 1994.

Alue on polkupyöräetäisyydellä Joensuusta. Alueelle löytää Kulhosta ajamalla noin kilometrin Kuurnan kanavan suuntaan, mistä käännytään Sipriin (lintutornikyntin suuntaan). Siprin tietä kuljetaan noin 10 km. Viimeiseltä talolta (Hallakorpi) on perille matkaa noin 2 km. Syksyllä 1993 suon eteläreunaan rakennettu "massiivinen" lintutorni helpottaa suolla oleskelevien lintujen tarkkailua huomattavasti ja on ehdottomasti alueen paras tarkkailupaikka.

Näkyvimpiä suon pesimälintuja lienevät lokit, joista runsaslukuisimpina pesivät nauru- ja pikkulokki. Lokkikolonian joukossa pesii runsaasti vesilintuja ja joutsenparikin on asustanut suolla ainakin vuodesta 1992 alkaen. Aamuyöllä suolta kuulee lähes varmasti muutaman riekon mäkätystä ja jänkäkurppien aavemaista kopsotusta. Varoitteleva vesipääsky on tavattu ainakin kerran, kesällä 1987. Kesällä 1995 suolla pesi 5-6 kurkiparia, joista muutaman seurailuun on todella erinomaiset mahdollisuudet lintutornista. Petolinnuista etenkin nuolihaukkoja kiertelee jatkuvasti aivan tornin ympärilläkin korentojen pyynnissä. Harvinaisuuksista alueella on tavattu mm. kiljuhanhia, punajalkahaukka,

mustapyrstökuireja, lampivikloja sekä aro-pääskykahlaaja.

Kimmo Koskela ja Matti Kapanen ovat vuosina 1974-76 tehneet alueella linnustointiventoinnin. Tämän jälkeen alueen linnustoa ei liene yhtä kattavasti takseerattu. Ainakin lokkikolonian parimäärä pitäisi pyrkiä jatkossa arvioimaan vuosittain mahdollisimman tarkasti. Tämän pitäisi onnistua lintutornistakin alkukesän käynneillä. Myös muuta pesimälinnustoa tulisi seurata ainakin aika ajoin, mikä kyllä vaatii veneen käyttöä ja reipasta suolla rämpimistä. Tornissa olevaan havaintovihkoon kannattaa aina merkitä käynnistään ja osoittaa näin tornin arvo lintujen tarkkailussa. Alue on esitelty myös mainiossa *Pohjois-Karjalan lintutornit* -oppaassa.

Pitkäranta on kurjenpoikaselle ihanteellisen kasvupaikka. - Jukka Matero

HOTELLI-RAVINTOLA SINILINTU

Värtsiläntie 43, 82655 VÄRTSILÄ, (973) 629 481, fax (973) 629 482
HOTELLI-, RAVINTOLA- JA MATKAILUPALVELUJA

Niiralan raja-aseman läheisyydessä Sääperin lintujärven äärellä
* majoituspalveluja hotellissa ja Jänisjoen leirintäalueella
* lounas seisovasta pöydästä, à la carte iltaisin

TERVETULOA KIIKAROINNIN LOMASSA!

Maija ja Raimo Tiittanen

TERVE METSÄ^{EG}

**Enso on luotettava
yhteistyökumppani
Pohjois-Karjalassa**

Soita!

EG ENSO-GUTZEIT
KARJALAN HANKINTA-ALUE

973 - 7811

**WWF - SHOPISTA
löydät laadukkaat**

- * T-paidat
- * Colleget
- * Pehmolelut jne...

Ostamalla tuet luontoa!

WWF - Shop
Prisman Kauppakeskus
Voimatie 2
80100 JOENSUU

**TUTKITUSTI
JOENSUUN HALVIN
KUVAKAUPPA**

FOTO ZUUMI

JUHANA IKONEN KY
Siltakatu 14, 80100 JOENSUU
Puh. 950 550 8088